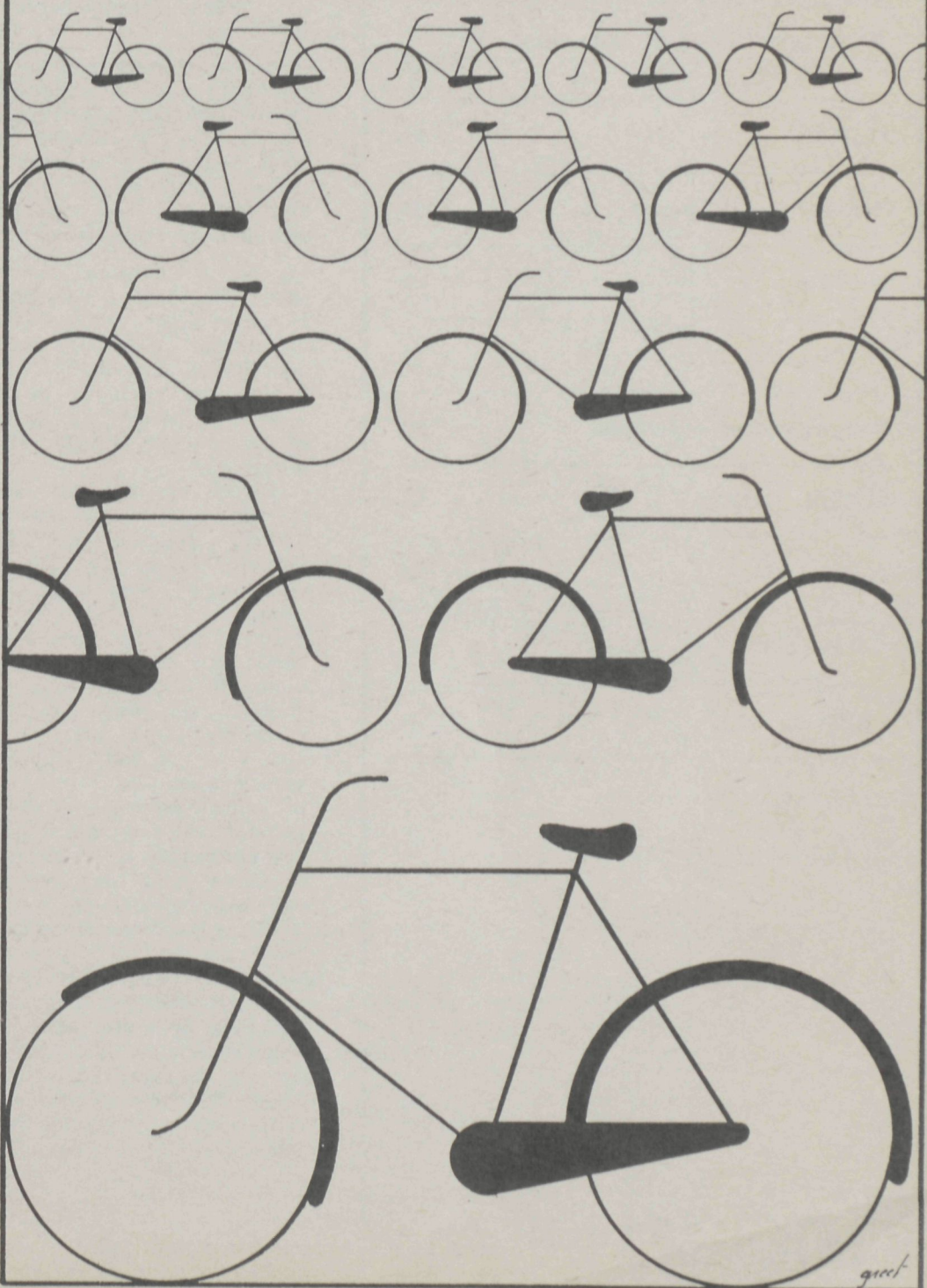

7-8

MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU - 5de jaargang - juli/aug. '85

FIETS-NUMMER

MILIEURAMA

VOERTUIGBEZIT IN HET VLAAMSE GEWEST

De enige cijfers die een indicatie geven over de globale evolutie van het tweewielerverkeer in Vlaanderen zijn de jaarlijks door het N.I.S. gepubliceerde gegevens over de ingeschreven voertuigen.

De omvang van het tweewielerpark in het Vlaamse Gewest wordt nogal eens onderschat. Een eerste faktor die daartoe bijdraagt is het feit dat het aantal ingeschreven fietsen in ons land sinds 1970 sterk is toegenomen, nl. met bijna 1/3. Bovendien verdoezelen de globale cijfers van het Rijk de mate waarin het fietspark in Vlaanderen is gekoncentreerd nl. 84% van de in het ganse land ingeschreven fietsen. In veel lichtere mate is ook het bromfietsbezit in het Vlaamse Gewest relatief hoger dan gemiddeld in het Rijk.

Voor meer dan de helft van de inwoners van het Vlaamse Gewest was in 1982 een tweewielig voertuig ter beschikking: per 7 inwoners waren 4 tweewielers ingeschreven. Het tweewielerpark in Vlaanderen bestaat voor meer dan 90% uit fietsen.

Vooral qua fietsbezit verschilt de situatie in het Vlaamse Gewest significant van de andere gewesten. Een vaststelling daarbij is dat anders dan in de twee andere gewesten het aantal fietsen in het Vlaamse Gewest het aantal personenwagens overtreft:

Vlaams Gewest: 5 fietsen per 3 personenwagens

Brussels Gewest: 1 fiets per 4 personenwagens
 Waals Gewest: 1 fiets per 2 personenwagens
 Deze basisgegevens duiden op het specifieke belang voor de persoonlijke mobiliteit van vooral de verplaatsingsmogelijkheden per fiets in het Vlaamse Gewest. Een aantal voor de hand liggende verklaringen zijn:

- een gunstiger reliëf (tegenover het Waalse Gewest)
- een grotere dichtheid van activiteiten en bevolking (tegenover het Waalse Gewest)
- een beter aangepast verkeersmilieu
  - tegenover het nog sterker door het auto-verkeer gedomineerd verkeersmilieu in Brussel
  - ter indicatie: 84% van fietspadenlengte langs rijkswegen is gesitueerd in het Vlaamse Gewest.

Ook in een nationaal opgezet verkeersbeleid (ministeries van verkeerswezen en openbare werken) en infrastructuurprogramma (rijkswegen, C.O.V./C.A.R.,...) zou niet mogen voorbijgegaan worden aan het veel grotere belang van het fietsverkeer in Vlaanderen.

HERNIEUWDE BELANGSTELLING VOOR DE FIETS

In tegenstelling met de ervoorliggende decennia betonen beleidsverantwoordelijken, wegontwerpers en planners sinds een tiental jaar terug duidelijke belangstelling voor het fietsverkeer. Deze hernieuwde belangstelling heeft vooral

te maken met een aantal nieuwe motivaties die bij de bevolking leven om (terug) te gaan fietsen.

Vooreerst is er het **gezondheidsmotief**. Merkwaardig genoeg kan de belangstelling voor het fietsen vanuit deze motivatie voor een deel verklaard worden door het succes van de auto, dat bijgedragen heeft tot het gebrek aan beweging van een groot deel van de bevolking dat in het arbeidsproces is ingeschakeld. Ook het toegenomen **milieubewustzijn** heeft bijgedragen tot een herwaardering van de fiets in de publieke opinie. Uitbreiding van de infrastructuur van het autoverkeer ten koste van natuur- en landbouwgronden stuit op steeds sterker verzet van de lokale bevolking, terwijl ook het bewustzijn is gegroeid omtrent de aantasting van de luchtkwaliteit, o.a. veroorzaakt door het massale autoverkeer, en de meer en meer waarneembare gevolgen die dit heeft voor de natuur.

Bovendien kan meer in het algemeen een **veranderende mentaliteit** vastgesteld worden bij een groot deel van de bevolking tegenover het gejaagde levenspatroon, dat kenmerkend is voor onze maatschappij, en waarvan het zich overal opdringende autoverkeer een uitdrukking is. Op beperkte schaal is vooral in een aantal historische straten en pleinen en in winkelstraten het autoverkeer gebannen om plaats te maken voor kuieren of vertoeven. Recenter is het streven om op ruimere schaal in stads- en dorpskernen en in de woonomgeving het verkeer een meer **leefbare** positie toe te kennen, waarbij vooral gedacht wordt aan het intomen van de snelheid van het autoverkeer. Binnen een dergelijk concept wordt de fiets opnieuw gezien als een omgevingsvriendelijke manier van verplaatsen.

Tenslotte is er - zeker niet het minst belangrijke motief - het aspect van de **vervoerskosten**. Krappere gezinsbudgetten maken dat het fietsen als goedkoper alternatief voor het veel duurder geworden autorijden of zelfs ter besparing op uitgaven voor het openbaar vervoer terug meer wordt overwogen. De voortdurende stijging van de uitgaven van vervoer - gemiddeld 8% van het netto-bestedbaar inkomen in 1960 tot 14% nu - kan zich in de huidige sociaal-ekonomische toestand immers niet blijven doorzetten. Beperking van de overheidsbestedingen hebben er toe geleid dat op basis van financiële efficiëntie-overwegingen reducties van het aanbod qua openbaar vervoer werden doorgevoerd, zodat voor heel wat verplaatsingen - b.v. in middelgrote steden, van en naar kleinere kernen - voor wie geen auto ter beschikking heeft, fietsen terug een aantrekkelijker alternatief wordt. De hernieuwde belangstelling voor het fietsen bij de bevolking heeft ertoe geleid dat het fietsbezit, dat in de beginperiode van veralgemening van het autobezit werd teruggedrongen, sinds 1970 terug sterk is gestegen.

De bromfiets is duidelijk terug minder populair dan halfweg de jaren zeventig.

(BROM)FIETSVERKEER: GEEN MARGINAAL ELEMENT IN HET DAGELIJKS VERKEERS- GEBEUREN

Bij gebrek aan systematisch mobiliteitsonderzoek op niveau Vlaanderen moet om het belang van het (brom)fietsverkeer in de mobiliteit aan te geven noodzakelijk teruggevallen worden op onderzoek op een kleiner schaalniveau of op deelonderzoeken van enkele motiefgroepen. Dat 'zich verplaatsen' niet synoniem mag gesteld worden aan 'autoverkeer' blijkt zeer duidelijk uit de resultaten van de huisenquête (representatieve steekproef bij de Mechelaars), die uitgevoerd werd in het kader van de Verkeersplanologische Studie Mechelen.

Per fiets en per bromfiets worden door de Mechelaars op een gewone werkdag bijna half zoveel ritten afgelegd als per wagen (als bestuurder of als passagier) en bijna eens zoveel als per openbaar vervoer.

Ongeveer één op zes ritten gebeurde per (brom)fiets, met als belangrijkste uitschieter het woon-schoolverkeer: één op drie Mechelse leerlingen ging in 1978 per fiets naar school. Blijkens een onderzoek naar de subjektieve onveiligheid van het schoolfietsverkeer in Vlaanderen en Brussel - dat momenteel bij Mens en Ruimte wordt uitgevoerd op basis van een enquête, georganiseerd door het ministerie van onderwijs - kan gesteld worden dat ook op niveau van het Vlaamse Gewest de jongeren in zeer belangrijke mate gebruik maken van de fiets om zich van en naar school te verplaatsen.

Op het ogenblik van het onderzoek - oktober 1982 - gingen meer dan 120.000 leerlingen uit het basisonderwijs met de fiets naar school: verhoudingsgewijs is dit iets meer dan 1 op 4 leerlingen (28%). In het secundair onderwijs gaat het om iets meer dan de helft van de leerlingen (52%), of bijna 250.000 leerlingen.

Tesamen bijna 370.000 scholieren uit het Nederlandstalig onderwijs leggen dus dagelijks de weg tussen de school en de woning af per fiets. Vermits bovendien 34% van deze schoolfietsers 's middags thuis eten, betekent dit een totaal van 984 000 ritten op een volledige schooldag. Rekening houdend met de gemiddelde ritlengten (1,8 km voor het L.O. en 4,9 km voor het S.O.) worden er m.a.w. dagelijks door alle schoolfietsers samen ongeveer 3.700.000 km afgelegd. Deze astronomische afstandsmaat illustreert het belang van deze fietsverplaatsingen in het dagelijks verkeer. Nog sprekender is de vergelijking van de in het schoolverkeer afgelegde fietskilometers met de dagelijks gemiddeld afgelegde auto-kilometers, b.v. op de autosnelwegen. Voor de provincies die volledig in het Vlaamse Gewest zijn gelegen, kan deze vergelijking door-

gevoerd worden a.d.h. van de door het ministerie van openbare werken gepubliceerde gegevens over de vijfjaarlijkse algemene verkeers telling van 1980:

	fietskm school- verkeer (okt. 1983)	voertuigkm op autosnelwegen (gemiddeld 1980)
Antwerpen	1 225 000	2 136 000
W-Vlaanderen	775 000	1 534 000
O-Vlaanderen	760 000	4 185 000
Limburg	575 000	873 000
Totaal	3 335 000	8 728 000

Daarbij moet gezegd worden dat er per wagen natuurlijk evengoed op het veel dichtere net van de gewone rijkswegen en provinciewegen, en ook op de gemeentewegen heel wat km afgelegd worden. Toch geven al deze cijfers ontegensprekelijk aan dat alleen reeds het schoolfietsverkeer zeker geen marginaal element is in het dagelijks verkeersgebeuren in Vlaanderen en dus ook niet als dusdanig mag beschouwd worden.

Ook voor het woon-werk verkeer zijn cijfers beschikbaar over het aantal fietsers en bromfietzers op niveau Vlaanderen. De meest recente dateren van 1977. Ongeveer 300.000 actieven die zich alle werkdagen verplaatsen gaven toen fiets of bromfiets aan als voornaamste vervoermiddel van en naar het werk. Samengegeld met de hoger genoemde onderzoeksresultaten van het schoolverkeer geeft dit meer dan 670.000 (brom)fietsers op een gewone werkdag, alleen reeds voor de verplicht te ondernemen verplaatsingen.

Tabel 1 :

Voornaamste vervoerswijzen in het woon-werkverkeer (vast werkadres, dagelijkse verplaatsing)					
	1970		1977		Evolutie index 1970-1977 (1970 = 100)
	aantal	%	aantal	%	
Trein	274 768	10,2	243 013	8,7	88
Autobus, tram	424 234	15,8	332 063	11,9	78
Vervoer georg. door werkgever	112 745	4,2	108 913	3,9	97
Autobestuurder	816 087	30,4	1 219 227	43,8	149
Autopassagier	157 407	5,9	213 069	7,7	135
Moto, scooter	30 591	1,1	33 488	1,2	109
(Brom)fiets	455 505	17,0	357 816	12,9	79
Te voet	378 335	14,1	275 176	9,9	73
Onbekend	35 585	1,3	-	-	-
Totaal Rijk	2 685 257	100,0	2 782 257	100,0	104

Het aandeel van het tweewielerverkeer in de woon-werk-verplaatsingen bedraagt in het Vlaamse Gewest ongeveer 1/5, d.i. hoger dan het rijksgemiddelde, maar merkkelijk lager dan in Nederland.

DALEND FIETSGEBRUIK VOOR DE REGELMATIGE, UTILITAIRE VERPLAATSINGEN

Niettegenstaande het aantal actieven (met vast werkadres en dagelijkse verplaatsing) tijdens de periode 1970 - 1977 in het Rijk is gestegen met 4%, daalde het aantal (brom)-fietsers in de woon-werk motiefgroep met meer dan 20%, het negatief saldo voor deze periode bedraagt bijna 100.000 (brom)fietsers (zie tabel 1). Op te merken valt dat in diezelfde periode het aantal ingeschreven fietsen steeg met 15% en het aantal bromfietsen zelfs met 26%.

Voor het woon-school en woon-winkelverkeer zijn geen cijfers beschikbaar die een tendens kunnen aangeven. Redelijkerwijze kan zeker van dit eerste type van verplaatsingen een dalend gebruik van fiets en bromfiets ondersteld worden. Enkele indicaties:

- in de periode 1970-1980 daalde het aantal jongeren van 5 tot 20 jaar met 6%, de groep 5-15 jarigen nam zelfs af met 12%.
- het groeiend bewustzijn van ouders en school-directies over de hoge risikograad die jonge fietsers in het verkeer lopen.
- de toename van het aantal scholen dat schoolbussen inlegt.
- hoewel daarover geen gegevens beschikbaar zijn, lijkt - afgaande op de groeiende bekommernis om de wanordelijke verkeersomstandigheden aan de scholen - het aantal ouders dat hun kinderen per wagen naar school brengt en afhaalt, toe te nemen.

Inschatting van de evolutie van het (brom)-

Tabel 2 : Verplaatsingsmotief voor fiets- en bromfietsritten van de Mechelaars (Verkeersplanologische Studie Mechelen)										
	woon- werk	woon- school	woon- winkel en persoonlijke zaken	woon- afhalen of wegbrengen	woon- openbaar vervoer	woon- sociaal- recreatief	woon- overig	niet woning- gebonden	onbekend	totaal
Bromfiets	22 %	20 %	11 %	5 %	3 %	12 %	14 %	12 %	1 %	100 %
Fiets	19 %	33 %	14 %	3 %	4 %	11 %	11 %	6 %	1 %	100 %

fietsgebruik in het woon-winkelverkeer is complexer; in ieder geval moet gewezen worden op het stijgend sukses van auto-gerichte koopcentra.

Konkluderend kan met een redelijke graad van betrouwbaarheid gesteld worden dat - alvast tot enkele jaren geleden - het stijgend fietsbezit niet geleid heeft tot een stijgend fietsgebruik voor utilitaire verplaatsingen. Het stijgend sukses van de fiets moet dus gezocht worden in de rekreatieve sfeer.

ASPEKTEN VAN HET GEBRUIK VAN FIETS EN BROMFIETS IN HET DAGELIJKS VERKEER

Verplaatsingsmotieven

Inzicht in de reden van verplaatsing van fietsers en bromfietsers kan enkel aangegeven worden op basis van onderzoek op stedelijke schaal. Omdat een aantal plaatselijke omstandigheden de vervoerswijzekeuze - ook voor de verschillende verplaatsingsmotieven - beïnvloeden, moet een extrapolatie van de besproken resultaten met de nodige omzichtigheid gebeuren. Het geciteerde onderzoek heeft betrekking op Mechelen (middelgrote stad met circa 80.000 inwoners) en dateert van 1978.

Enkele konklusies uit tabel 2:

- het overgrote deel van de fiets- en bromfietsritten vertrekt vanuit of heeft bestemming in de woning (belang van een (brom)fietsveilige woonomgeving!).
- woon-school- en woon-werkverplaatsingen zijn veruit de belangrijkste verplaatsingsmotieven, toch is het niet terecht fietsverkeer te

identificeren met schoolverkeer (dit heeft betrekking op 1/3 van de fietsritten).

- in tweede orde zijn ook vooral verplaatsingsmotieven in de sfeer van het winkelen en vrijetijdsbesteding belangrijk.

Verplaatsingsafstand

Inwoners van een middelgrote stad als Mechelen gebruiken fiets en bromfiets op een weekdag in hoofdzaak voor zeer korte verplaatsingen: de meerderheid van de ritten duurt korter dan 10 minuten, ritten van meer dan een half uur zijn uitzonderlijk (zie tabel 2).

In stedelijke situaties kan uitgegaan worden van een gemiddelde reissnelheid per fiets van 12 km/u, dit zou voor Mechelen betekenen:

22% van de fietsritten	1 km
54% van de fietsritten	2 km
79% van de fietsritten	3 km
94% van de fietsritten	6 km

De resultaten van de hoger genoemde enquête van het ministerie van onderwijs duiden op merkkelijk grotere afstanden in het woon-schoolverkeer (met gemiddelde ritlengten van 1,8km voor het lager onderwijs en 4,9 km voor het secundair onderwijs).

Een enquête bij 1100 scholieren in Ieper (sekundair onderwijs) geeft ook een (licht) verschil aan volgens geslacht: de gemiddelde ritlengte in het woon-schoolverkeer voor de jongens bedroeg er 4,7 km, voor de meisjes 4,2 km.

Verplaatsingsafstanden voor het fietsverkeer blijken dus afhankelijk van verschillende factoren:

- ruimtelijke factoren: de onderlinge lokaliseringsafstand van op elkaar betrokken activiteiten in een bepaald gebied
- fysieke mogelijkheden: o.a. afhankelijk van leeftijd en geslacht
- het verplaatsingsmotief.

Fluctuaties van het fietsgebruik in de tijd Fluctuaties over de dag

Het is een bekend fenomeen dat zich plaatselijk - met name in de buurt van scholenconcentraties, dus meestal in de stadscentra - zeer sterke piekeffecten voordoen in het fietsverkeer, die veel sterker zijn dan wat voor het autoverkeer wordt waargenomen.

In Mechelen bedroeg het morgenspitsuur circa 40% van het ingaand fietsverkeer, in bepaalde hoofdstraten in het centrum moest gedurende een periode van 10 minuten 10% van het dag-totaal van het ingaand fietsverkeer verwerkt worden.

Tabel 3 : Reisduur van de (brom)fietsritten op een weekdag (Planologische Studie Mechelen)				
Duur	Fiets		Bromfiets	
	%	kumulatief	%	kumulatief
- 5 min	22	22	28	28
5-10 min	32	54	36	64
10-15 min	25	79	22	86
15-30 min	15	94	12	98
30-45 min	2	96	1	99
+ 45 min	4	100	1	100

Seizoenfluctuaties

Het gebruik van de fiets is - voor zover er alternatieve verplaatsingsmogelijkheden beschikbaar zijn of kan zover het gaat om niet noodzakelijke verplaatsingen - sterk afhankelijk van de weersomstandigheden. Ook de duur van het daglicht geeft aanleiding tot seizoenfluctuaties in het fietsverkeer.

Verkeersonveiligheid

Uit de analyse van de jaarlijks gepubliceerde verkeersongevallen blijkt dat de tendens van de stijgende verkeersonveiligheid, nl. evenredig met de toename van het autopark, gelukkig doorbroken is, dit sinds 1972. Tal van overheidsmaatregelen, vooral op het vlak van de verkeerswetgeving, liggen daaraan ten grondslag. Dank zij wetgevende maatregelen - en daarmee samenhangend het verminderd bromfietsgebruik - is het aantal bromfietsongevallen de laatste jaren sterk verminderd. Toch blijven bromfietsers een zeer kwetsbare groep verkeersdeelnemers met een hoge risikograad om bij een ongeval betrokken te worden, met name vooral de jongeren in de leeftijdsgroep 16-18 jaar.

Een gelijkaardige gunstige evolutie qua verkeersonveiligheid kan echter niet even eenduidig vastgesteld worden voor het fietsverkeer. Het relatieve aandeel van de twee meest ernstige categorieën van fietsslachtoffers, nl. doden en zwaargewonden, steeg van 9,8% in 1973 tot 12,2% van 1983. In absolute termen is deze groep jaarlijkse fietsslachtoffers nagenoeg konstant gebleven sinds 1973, met zelfs een licht stijgende tendens gedurende de laatste vijf jaar. Bovendien neemt de grootte van de meest kwetsbare bevolkingsgroep in het fietsverkeer, nl. de jongeren, af.

Het zijn inderdaad de jongeren - vooral de 13-15-jarigen - die de hoogste risikograad lopen om als fietser betrokken te worden bij een verkeersongeval (meer dan 40% van de fietsslachtoffers behoren tot de leeftijdscategorie 6-18 jaar).

Deze gegevens bevestigen de gevaren voor de fietsers in het verkeer. Maar het zou getui-

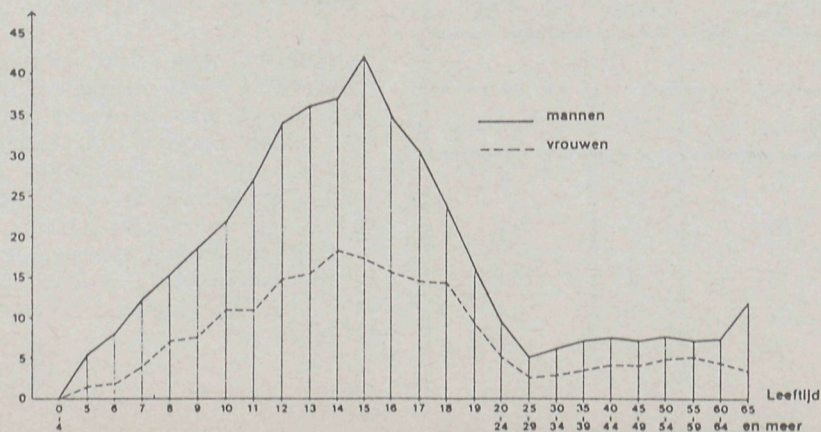
gen van een te beperkte visie om de verkeersonveiligheid enkel te meten aan de hand van ongevallenstatistieken. In de eerste plaats zijn in deze statistieken enkel de ongevallen opgenomen waarbij gewonden of doden vielen en die geregistreerd werden door politie of rijkswacht. Uit de door het ministerie van onderwijs georganiseerde enquête bij de schoolfietsers blijkt dat meer dan 1 op 60 leerlingen die naar school fietst jaarlijks in een ongeval betrokken raakt op de schoolroute, dit cijfer ligt zes maal hoger dan het aantal geregistreerde ongevallen met gewonden of doden (1 op 360 naar school fietsende jongeren wordt jaarlijks slachtoffer van een verkeersongeval).

Verkeersonveiligheid kan bovendien ook uitgedrukt worden in termen van 'bijna-ongevallen', situaties waarin een ongeval slechts op het laatste moment, b.v. door brusk remmen, plots uitwijken,... kon vermeden worden. Ook de dreiging die uitgaat van grote hoeveelheden of van snelrijdend autoverkeer draagt bij tot het subjectief onveiligheidsgevoel voor de fietser.

Per school in Vlaanderen worden in de enquête van het ministerie van onderwijs door de schoolfietsers gemiddeld zeven gevarenpunten opgegeven. Dit geeft een duidelijke indicatie van de urgentie en de omvang van de problematiek van de subjectieve verkeersonveiligheid voor de fietsers op weg van en naar school.

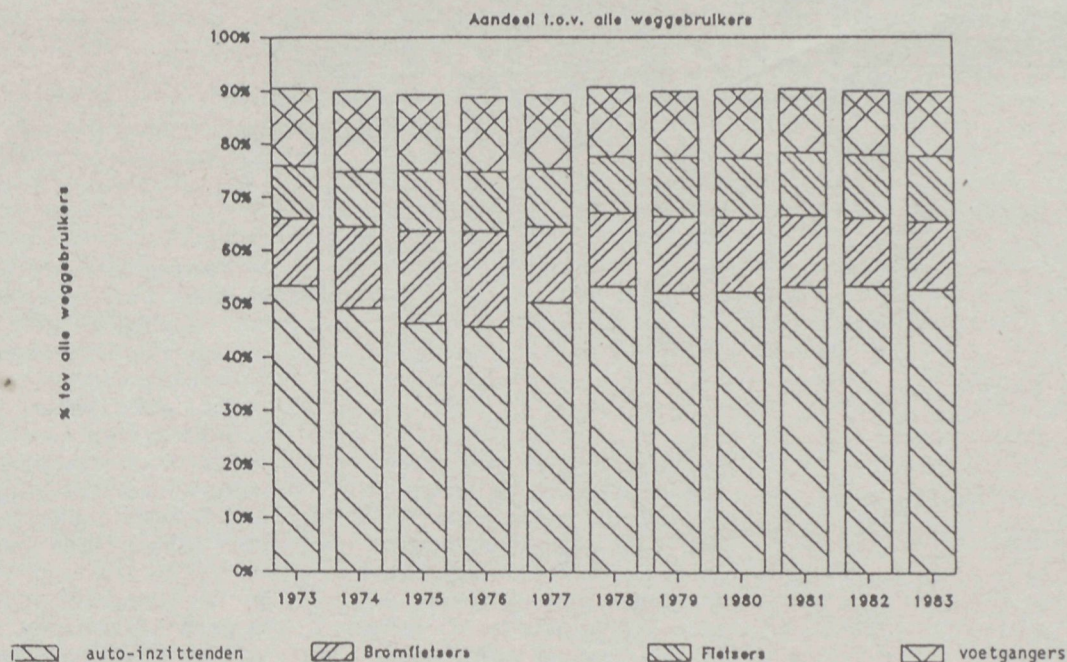
Dit onveiligheidsgevoel en het objectief gezien hoge onveiligheidsniveau van het schoolfietsverkeer zijn bij vele leerlingen, en vooral bij hun ouders, de voornaamste verklaring voor het feit dat zij niet kiezen - of niet mogen kiezen - voor het fietsen als verplaatsingswijze. Uit het door Mens en Ruimte uitgevoerde onderzoek kwam bovendien aan het licht dat verschillende schooldirecties b.v. in Brussel en Antwerpen, maar ook in Leuven, de leerlingen om veiligheidsredenen verbieden met de fiets naar school te komen. Bij het creëren van veilige fietsroutes moet dus niet enkel rekening gehouden worden met de bestaande stroom (school)fietsters, maar ook met

Figuur 1 : Aantal fietsers - slachtoffers van een ongeval, per leeftijdsgroep en per 10.000 inwoners van deze groep-1980.

Figuur 2 : Evolutie aantal doden en zwaargewonden

de potentiële fietsers, die nu omwille van de verkeersonveiligheid de fiets niet gebruiken of niet mogen gebruiken.

BETERE FIETSVORZIENINGEN

Zowel in de publieke opinie als bij de diverse verantwoordelijken ging gedurende de voorbije decennia de aandacht hoofdzakelijk naar de mobiliteitsevolutie op het vlak van het autoverkeer. Hoewel de auto zich een niet meer weg te denken positie heeft verworven, die essentieel is voor het functioneren van onze maatschappij, werd daarbij al te zeer voorbijgegaan aan het voor sommige bevolkingsgroepen even wezenlijke belang van de verplaatsingsmogelijkheden per (brom)fiets.

Bovendien vervult het fietsen voor een steeds groeiend deel van de bevolking ook een recreatieve functie. Vooral door de eenzijdige toepassing van het principe 'ruim baan voor de auto' in aanleg en verkeersregeling van bestaande straten en op de verbindingswegen tussen leef- en woonkernen zijn - waar de automobilisten de vrijheid kregen - fietsers en bromfietsers in het dagelijks verkeersgebeuren op heel wat plaatsen in een onaanvaardbare positie terechtgekomen.

Uit een opiniepeiling, uitgevoerd in opdracht van het ministerie van openbare werken in 1983, blijkt dat een meerderheid van de bevolking het wegennet slecht aangepast vindt voor het fietsen, zeker in de steden. Dit staat in schrilte tegenstelling met de gangbare opinie over de aangepastheid van het wegennet voor het autoverkeer, dat enkel een slechte score krijgt bij 10% van de bevolking binnen de steden en 3% buiten de steden.

In verschillende landen wordt momenteel een

expliciet en planmatig beleid gevoerd ter bevordering van het fietsen, dit vanuit enkele aspecten van 'algemeen belang'. Het gaat daarbij vooral om besparing op de nationale energierekening en herstelling van de kwaliteit van het milieu en van de leefbaarheid van steden en dorpen. Dat dergelijke doelstellingen ook op het niveau Vlaanderen kunnen geformuleerd worden is zonder meer duidelijk.

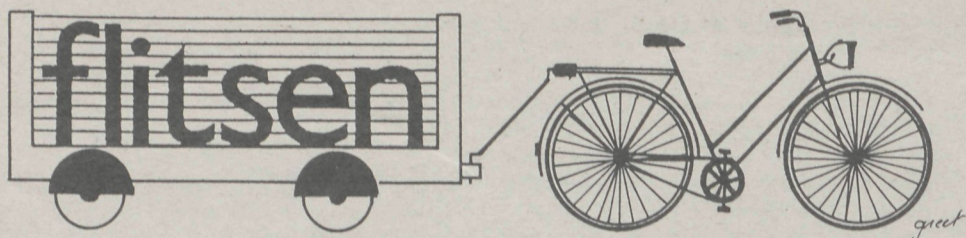
In een dergelijke maatschappelijke kontekst staan ontwerpers voor de uitdaging van het creëren van aangepaste - en dus vooral verkeersveiligere - fietsvoorzieningen. Er kan al gewaarschuwd worden voor een al te simplistische associatie van veilig fietsverkeer louter en alleen met fietspaden. In landen waar traditioneel veel aandacht aan het fietsverkeer wordt besteed, of waar er recent belangrijke inspanningen werden voor gedaan - en waar men die inspanningen ook op hun reële effecten evalueert - staat men momenteel veel kritischer tegenover de fietspaden dan enkele jaren geleden. Uit de recente ongevallestatistiek (periode 1981-1983) blijkt trouwens dat in het Vlaamse Gewest en Brussel 39% van de fietserslachtoffers vielen op wegen voorzien van een fietspad. Rekening houdend met het criterium van de objectieve verkeersveiligheid zijn er dus omstandigheden waarin anderssoortige oplossingen moeten overwogen worden of waarin de detaillering van de fietspaden van het allergrootste belang is.

De complexiteit van deze opgave kan en mag echter geen alibi zijn om het werken aan een beter voor fietsers en bromfietsers aangepast verkeersmilieu niet te zien als één van de prioriteiten voor het volgende decennium.

ir. plan. Dirk Lauwers

(m.m.v. M. Govaerts, E. Symens en R. Vinck voor het aspect verkeersveiligheid)

► Bij een controle door de Antwerpse verkeerspolitie bleek nauwelijks de helft van de fietsen in orde te zijn. Moet de fietser niet wat meer doen voor zijn eigen veiligheid in plaats van altijd klaar te staan om de automobilist te beschuldigen?

► In Tilburg blijkt het fietsverkeer toegenomen te zijn ten koste van het autoverkeer. Zal de fiets de auto terug verdringen?

► Bevorderen van het openbaar vervoer gaat samen met verbeteringen van voorzieningen van voor- en natransport (die dikwijls met de fiets gebeuren), vindt de Werkgroep Integratie Fietsen Openbaar Vervoer.

► In Oostenrijk mag je pas zonder toezicht op straat fietsen als je ten volle 12 jaar bent geworden. Slaag je voor een (vrijwillige) fietsproef dan mag je vanaf 10 jaar. Wil je vroeger de straat op dan kan dat onder begeleiding van een volwassene.

► Dr. Froböse uit de Bundesrepubliek Deutschland meent dat de ouders zelf moeten beslissen waar en wanneer hun kind al fietsend de straat op kan. Voorschriften en verkeersvoorlichting kunnen hen wel helpen bij deze beslissing.

► Het evenwicht van de fietser is broos. De zijwind van een vrachtwagen kan het al aan het wankelen brengen.

► Konklusie van het symposium "Berlin auf den Weg zur Fahrradstadt" luidde: meer dan 30% van alle verplaatsingen kunnen gemaakt worden met de fiets; bij een snelheidsbeperking tot 30 km/u kunnen fietsers en automobilisten vreedzaam samengaan.

► Herten, een kindvriendelijke stad, heeft speciale plaatsen om met de fiets te krossen. Er werd ook een eigen fiets-leerprogramma ontwikkeld; kleine fietsers moegen gebruik maken van voetgangerszones. Alle schoolingangen werden extra beveiligd, rode ballonnetjes duiden hier en daar schoolroutes aan.

► De fietsgraveren-actie is goed aangeslagen. 3 miljoen van de 11 miljoen fietsen zouden in Nederland voorzien zijn van een gegraveerd nummer om diefstal te voorkomen. Nog 8 miljoen zomaar te pikken.

► Verschillende oorzaken werken de stijging van het aantal fietsdiefstallen in de hand. Eén daarvan is de groter wordende vraag naar tweedehandsfietsen door het stijgende fietsgebruik. Zo ontstaat er voor fietsdieven een aantrekkelijke markt.

► Parkeren en stallen van fietsen is niet alleen zaak van de overheid en fietsers maar ook van planologen en architecten. Als binnenhuis geen mogelijkheden zijn om een fiets te stallen dan moeten daarvoor gunstig gelegen plaatsen ingericht worden.

GM

brieven

brieven

STUDIEDAG KONTAINERPARKEN

Via, via (van konnekties moet je 't nu eenmaal hebben) was ik aan de weet gekomen dat er een studiedag over containerparken georganiseerd werd door het bedrijfsleven. De inrichters

waren M. Claessens pvba Konstruktie, Kontainerdienst Van den Bosch pvba (een oude bekende bij de milieubeweging) en A. Verbeke & Zonen Machines voor Tuin en Park. Het programma zag er als volgt uit: ontvangst en koffie, spreekbeurten, rondvraag, aperitief en lunch, bezoek aan model containerpark, bezoek aan informatiestanden en nabespreking. Naar aanleiding van de gunstige subsidiëeringsvoorwaarden

voor het oprichten van containerparken werd er dus een studiedag ingericht voor gemeenten en interkommunales. Een eenvoudig telefoontje volstond om ook aanwezig te mogen zijn namens Evergreen vzw.

Peddel, peddel, ik dus op die bewuste dag met mijn fietske naar Oostmalle. Een driehonderdtal deelnemers, vnl. mensen die werkzaam zijn in gemeenten en interkommunales, waren samengestroomd om de containerparken te 'bestuderen'. De voordrachten waren teleurstellend. Nergens werd er een woord gerept over de combinatie containerpark en selectieve inzameling, de tewerkstelling of de afzetmarkt van de ingezamelde produkten. Het ganse opzet ging in de richting van gooi alles maar weg, maar gebruik hiervoor onze systemen. De inrichtende bedrijven moeten zelf toch verder kunnen produceren. En als er dan geen vraag is naar hun produkten, wordt in samenspraak met de overheid die vraag opgedrongen. Beste besturen, koop bij ons uw containers, de gemeenschap betaalt ze wel (90 % subsidie).

Het Komitee Jean-Pain was ook aanwezig. Dhr. Cornelis van dit Komitee gaf een uiteenzetting over de problematiek van recycling van tuinafval, hak- en snoeihout op gemeentelijk vlak. Een boeiende uiteenzetting! Achteraf heb ik gesproken met een medewerker van het komitee die me wist te vertellen dat zij in eerste instantie niet zinnens waren deel te nemen vanwege het commercieel karakter. Uiteindelijk waren ze toch afgekomen omdat de 'studiedag' so wie so doorging en het een unieke gelegenheid was om zoveel plaatselijke besturen te bereiken.

's Middags kregen we een dokumentatiemap (beter: reklamekatalogus) met kleurrijke folders op luxe-papier. De dokumentatie van het Komitee Jean-Pain viel op door het gebruik van kringlooppapier.

De studiedag had meer weg van een handelsbeurs waaraan een uitgebreid middagmaal niet vreemd was.

Door het oprichten van containerparken in gans Vlaanderen zwaar te subsidiëren zal wildgroei niet uitblijven. Welke gemeente wil niet zijn blazoen oppoetsen door zo'n park in te richten dat voor hen bijna geen geld kost. De groene 'jongens' tevreden stellen... Een containerpark kan zinvol zijn maar dat vraagt wel een serieuze studie van de huisvuilverwerking in die welbepaalde gemeente. Het moet een weloverwogen beslissing zijn waarbij huis aan huis ophalingen niet verwaarloosd worden. Dhr. Noydens van de Kontainerdienst Van den Bosch pvba: "U en ik, wij rooien het wel!". Dat hij het zal rooien lijdt geen enkel twijfel...

Koen Goemans
Lier

Partijdig ?

Regelmatig krijg ik van een vriend MILIEU-RAMA toegestopt. Ik vind het een goed blad,

maar er is één grote fout. De samensteller van de politieke vragen lijkt mij partijdig. Zo worden er steeds parlementaire vragen van de SP behandeld. De andere partijen komen nauwelijks aan bod, alsof zij geen vragen stellen. Ikzelf lees regelmatig het bulletin van vragen en antwoorden, en ik zie b.v. veel vragen van Johan De Mol en Jaak Gabriëls, om er twee te noemen. Waarom worden die niet gepubliceerd? De Bond Beter Leefmilieu is toch een onafhankelijke koepel van alle verenigingen, die mag toch geen partijpolitieke kleur hebben. Of gaan jullie werkelijk partijdig worden, en een stemadvies geven, of zelf opkomen bij de verkiezingen? Dan hoeft voor mij de Bond niet meer.

Marjan De Becker
1500 HALLE

ANTWOORD:

Op 14 reeds verschenen Politiek en Co's kregen 8 partijen een vermelding, als volgt verdeeld :

SP : 17 x

VU : 11 x

Agalev : 11 x

CVP : 7 x

PVV : 2 x

Ecolo : 2 x

PS : 1 x

KP : 1 x

Graag 2 opmerkingen hierbij.

- Het is normaal dat oppositiepartijen de meeste vragen stellen en bijgevolg het meest 'grondstof' leveren voor een rubriek als Politiek en Co. Dat bepaalde partijen zich meer of minder voor het leefmilieu interesseren ligt buiten onze verantwoordelijkheid.

- Bij de selectie van de punten die in Politiek en Co aan bod komen, wordt er wel degelijk gestreefd naar een politiek pluralistische vertegenwoordiging in de rubriek, maar uit de vele honderden vragen die in de Vlaamse raad of in de kamer van volksvertegenwoordigers gesteld worden is een keuze maken niet eenvoudig, temeer daar ze ook relevant moeten zijn voor de doorsnee-lezer van Milieurama.

De konklusie die de steller van de brief trekt lijken me dan ook ietwat voorbarig.

KOSMETIKA

Hoewel het mijn gewoonte niet is te reageren op artikelen, moet mij nu toch iets van het hart.

Het stukje van Martine Nijs in Milieurama nr. 5 hoort naar mijn gevoel niet thuis in een milieublاد. Kosmetika zijn nooit milieuvriendelijk, en pleiten voor meer vivisektie vind ik afstotelijk.

Waarschuwingen voor kankerverwekkende produkten in een milieublاد zijn welkom. Kosmetika zijn echter geen noodzaak, waarom moeten dan nog meer onschuldige dieren hun leven op een ondragelijke manier eindigen ?

Milieugeïnteresseerden hebben toch respect voor leven ???

Ria Gort de Boer
Overmere

1934-1984

**Nationale
Loterij**

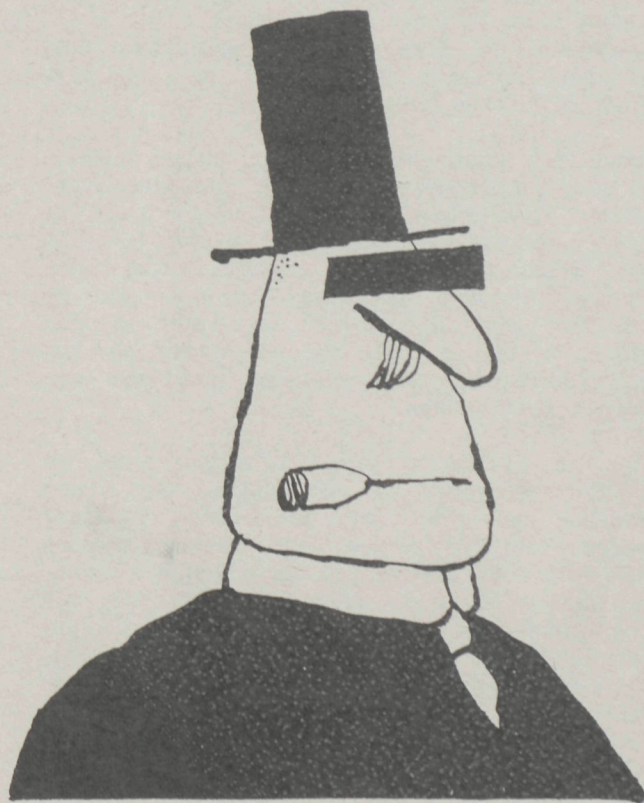
**DE NATIONALE LOTERIJ : EEN MILJOENENFEESTDIS
MET ZEER VELE GENODIGDEN.**

De Nationale Loterij, die ook de Lotto en de Toto omvat, is een instelling die ten dienste staat van de gemeenschap.

Haar hulpverlening is veelzijdig. Hier vernoemen we : de ontwikkelingslanden, de milieubescherming, het Rampenfonds, de sportpromotie, de mindervaliden, de bejaarden, het cultureel leven, en, last but not least, het medisch en wetenschappelijk onderzoek.

DE GROENE DIKTATOR

Groen is het terrein waarop Hij met talent opereert. Zijn toekomst ziet er rooskleurig uit na de goedkeuring van de wet betreffende de groene volmachten en uitbreiding van zijn bevoegdheden. In tegenstelling tot wat je zou vermoeden, heeft Hij vooral konnekties met het bouwbedrijf, het bankwezen en de industrie. Met de groene jongens en meisjes van het centraal milieubureau in de hoofdstad, is zijn relatie eerder slecht. Hoe dat komt, schijnt Hij nog altijd niet te beseffen. Onlangs heeft Hij de wet inzake de beteugeling van milieumisdrijven afgezwakt om de bouw te stimuleren en drastisch gesnoeid in het groene budget om het begrotingstekort te verminderen. Maar dat zijn toch geen redenen om dwars te gaan liggen. Op verzoek van enkele invloedrijke 'vogelvrienden' en jagers heeft hij ook de vogelvangst en de jacht versoepeld. Die maatregel is echter tijdelijk, zodat de harde aanpak van het milieubureau op zijn minst voorbarig is.

"Houtsnippen zijn er genoeg en bulldozers moeten ook werken", had Hij tegen de afgevaardigde van het milieubureau gezegd. Deze is toen kwaad geworden, heeft de deur dichtgesmeten en is weggegaan. Daarna is de miserie begonnen. Hij kon nergens meer komen of Hij werd tegen de groene muur geplaatst: Hij had met de gewestplannen geknoeid, bouw-overtredingen geregulariseerd en machtige grondspekulanten gesteund. Deze beschuldigingen heeft Hij nooit echt kunnen weerleggen, al sprak Hij geregeld van een storm in een glas water en van 'groene leugenaars', als Hij het over de mensen van het milieubureau had. Zo kwam het zelfs in de Raad tot harde woordwisselingen met de Groenen.

"Anders gaan leven, dat zie je van hier!", had Hij geroepen, "Jullie zijn nog groen achter de oren ja, dat is 't". Sedertdien noemen de natuurliefhebbers hem de Groene Diktator. In Klein-Amerika is het niet zonder risico deze naam zomaar te gebruiken. Een lid van de orde van journalisten heeft me gewaarschuwd: "Nu je Groene Magnetische Kaart bestendig verbonden is met de komputer van de Hoge Autoriteit moet je oppassen. Door meteen het uiterlijk van de onverbiddelijke despoot bloot te leggen, voorkom je misverstanden en sluit je elke gelijkenis met bestaande personen uit. Daarna mag je hem gerust de Groene Diktator noemen".

Welnu, het gaat om een klein, mager mannetje met flikkerende oogjes, die van kleur veranderen naargelang de omstandigheden. Hij draagt meestal een duur pak, dat echter niet past, zodat hij er nogal slordig bijloopt. De vrouwen die hem zien gaan, spreken van de man met een lage zolder en water in zijn kelder. Al bij al heeft hij een eerder nonchalant voorkomen, dat helemaal niet aan een diktator doet denken.

Door de stabiliteit van het zakenkabinet en de machteloosheid van de Negen, die Klein-Amerika besturen, zet de Groene Diktator zonder veel problemen zijn eerste stappen naar de macht. Het is het begin van een evolutie waarop hij jaren heeft gewacht. Om zijn groen imperium uit te breiden pakt hij uit met een totaal nieuwe stijl, die indruk maakt. Hij krijgt daarbij de steun van de zwijgende meerderheid.

De Groene Diktator heeft zopas een commissie voor ruimtelijke ordening benoemd. De meeste zetels gingen naar leden van zijn partij omdat zij de meerderheid heeft. De voorzitter en

drie effectieve leden komen uit de achterban, omdat hij de ziekelijke machtswellust in eigen rangen maar al te goed kent.

Johan, die de oppositie tegen de Groene Diktator leidt, is over deze gang van zaken niet te spreken. Kwaad telefoneert hij naar de kommissieleden en vraagt door wie ze zijn voorgedragen. De meesten noemen de naam van de Groene Diktator.

Planologen en stedenbouwkundigen vechten de samenstelling van de commissie aan. De kranten noemen ze een parodie. "Leven" spreekt van vergaande naïviteit en koud cynisme van de Groene Diktator. "De Vrije Gazet" bestempelt hem als een schoolmeester, die de stoute vragen van de kinderen in de klas begrijpt, erop wijst hoe goed hij het meent, maar ook hoe moeilijk hij het heeft.

Met die informatie op zak komt Johan op de tribune van de Raad: "Ik vind de samenstelling van de commissie voor ruimtelijke ordening onzin. De leden werden aangesteld uit partijpolitieke overwegingen en niet op grond van hun kennis en inzet. De voorstudie heeft alleen maar gediend om een schijn van inspraak te wekken. Daardoor werden vele miljoenen verspild".

Fernand, die ook voor het groen is, treedt het standpunt van Johan bij. Hij onderstreept de nood aan een structuurplan, maar noemt de samenstelling van de commissie onbegrijpelijk. Hij vraagt waarom er geen deskundigen inzake bosbouw, waterwinning en verkeer werden aangesteld.

De Groene Diktator komt op zijn beurt naar voor: "De commissie is een adviesgroep, geen overlegorgaan. Ik geef de voorkeur aan personen, niet aan belangengroepen. De leden moeten inzicht hebben in de ruimtelijke ordening, dat wel, maar dat is geen zaak van diploma's alleen; beleidservaring; daarop komt het aan".

Fernand: "Ik betreur dat ik geen antwoord heb gekregen op mijn vraag".

De Groene Diktator: "U hebt blijkbaar een andere opvatting over het begrip deskundigheid".

Ook Johan is ontevreden met het antwoord van de Groene Diktator:

"U schijnt zich wel bewust te zijn van de politieke samenstelling van de commissie, maar zo te horen is dat voor U geen bezwaar, zelfs al hebben sommige leden lak aan ruimtelijke ordening".

De oppositiekrant "De Mesthoop" is niet mals voor de Groene Diktator: "Hij heeft wel de mond vol over democratie, maar doelt daarmee kennelijk op zijn inspraakkommissie, of wat daarvoor moet doorgaan".

De Groene Diktator heeft intussen bijna alle macht inzake ruimtelijke ordening, landinrichting en natuurbehoud naar zich toegetrokken. Alleen de monumenten en landschappen heeft hij nog niet helemaal onder controle. Daar heeft Blauwe Broer, zijn kollega van cultuur, nog een vinger in de pap. Maar daarover maakt de Groene Diktator zich weinig zorgen, want lang kan dat niet meer duren. Telkens Johan ook het beleid van Blauwe Broer op de korrel neemt, maakt de Groene Diktator zich vrolijk. Vandaag in de Raad is het weer feest. Johan is volop in de aanval: "Klasseren als het niet anders kan en deklasseren als het maar enigszins mogelijk is; daarop komt uw beleid neer!"

Blauwe Broer reageert nogal humeurig en wijst op de veranderde levensopvatting en omstandigheden sedert de crisis. Hij pleit voor een nieuwe regeling met betrekking tot de klassering van monumenten en landschappen en zet zich fel af tegen de vroegtijdige publikatie van de ontwerp tekst terzake. Volgende dialoog spreekt boekdelen over de vervelende positie waarin Blauwe Broer zich bevindt: "Zonder de Raad zou ik een heel ander ontwerp opstellen. Om gestemd te worden moet iedereen akkoord zijn. Indien er geen consensus is, wordt mijn voorstel gekelderd. Dat weet U zeer goed!" Johan: "U wil een consensus, te allen prijze?". Blauwe Broer: "Niet te allen prijze".

Blauwe Broer erkent de traagheid van de procedure. Elk beschermingsbesluit moet door alle excellenties afzonderlijk worden goedgekeurd. Het advies van de Groene Diktator is bovendien bijna altijd negatief, zodat het aantal beschermingsbesluiten drastisch vermindert.

Blauwe Broer brengt wel waardering op voor de bekommernis van de "geachte interpellant", maar dat gebeurt geregeld, vooral in een elektorale periode.

Macht gekoppeld aan een politieke wil zouden kunnen volstaan om een krachtig beleid te voeren. Blauwe Broer heeft vele jaren moeten wachten om in zo'n comfortabele positie te geraken. Nu het zover is, zijn de verwachtingen dan ook hoog gespannen. Zo bekeken krijgt de slotreplik van Johan een ongewone betekenis: "Zoals bij de aanvang van mijn betoog wil ik U vragen dringend uw beleid te verruimen. Ik vind het zeer slecht. Inzake de bescherming van onze landschappen en de zorg voor het natuurbehoud vind ik gewoon niets terug. Ik meen te mogen zeggen dat uw beleid dringend aan herbronning toe is, voor zover er ooit een bron is geweest".

De Groene Diktator is tevreden. Hoe slechter het met Blauwe Broer evolueert, hoe beter voor hem.

De Groene Diktator heeft nog meer in petto. Maar hij denkt ook aan zijn public relations. Tot nu toe is hij er niet in geslaagd in een televisieprogramma met hoge kijkcijfers op te treden, noch in "Lager, Hoger", noch in "Met Polly in zee". Kwatongen beweren dat hij er een slecht figuur zou slaan. In "Van evenaar tot pool", of de "QI-kwis" liggen zijn kansen hoger, maar voor dit soort spelletjes heeft hij geen zin. Naar 't schijnt, kan je met de spelleiders niet klappen, want die zijn te geleerd. Maandenlang droomt hij van "Mikro-Makro" en van "Videomatch". Intussen groeit in zijn brein een groots plan, dat ik gemakkelijheidshalve het minimaxiplan noem. Daarmee zal hij niet alleen zijn machtspositie verstevigen, maar ook zijn populariteit verhogen bij zijn vriendjes in de bouwsector.

Zorgvuldig bereidt hij zijn slag voor, zowel bij de Raad als bij de Negen. Om het risico van een mislukking zo klein mogelijk te houden, gaat hij in twee fasen tewerk.

Hij dient een mini-dekreet inzake ruimtelijke ordening in bij de Raad. Er is verzet, maar toch keuren de meeste leden de tekst goed. De Groene Diktator is tevreden en zijn kiezers ook. Die kunnen nu opnieuw ongestraft een boerderij in een landbouwzone omtoveren tot een sporthal, vermits de bodembestemming, die vroeger vast lag, door het mini-dekreet op losse schroeven is komen te staan. Ook het lawaaiërig fabriekje kan nu zonder problemen de woonwijk blijven verpesten. De eigenaars mogen zelfs uitbreiden.

Uiteraard is er ook tegenkanting buiten de Raad. "De Mesthoop" stelt openlijk de manipulatie en de corruptie aan de kaak. Het milieubureau spreekt van een natuurramp en wil dat de Groene Diktator aftreedt.

De Groene Diktator doet alsof zijn neus bloedt en zet zijn mollenwerk ongehinderd voort. Enkele weken later dient hij een maxi-dekreet in bij de Negen. De inhoud van dit dekreet komt neer op de afbraak van de ruimtelijke ordening en op het herstel van de chaotische toestand van voor de wet op de stedenbouw. Willekeur wordt weer troef, zoals in de gouden jaren, bloklettert "De Mesthoop". Volgens het milieubureau gaat het om fraaie principes en mooie woorden, maar zijn de bepalingen onaanvaardbaar. Ze maken een ruimtelijk beleid onmogelijk. De Groene Diktator behartigt eens te meer uitsluitend de belangen van de bouwondernemers en aanverwante sectoren.

In feite verschuift het maxi-dekreet de beslissingsmacht inzake stedenbouw en ruimtelijke ordening van de centrale overheid naar de gemeenten, die zo'n zware verantwoordelijk-

heid niet aankunnen. Daardoor krijgen de grondspekulanten opnieuw vrij spel in Klein-Amerika. Bovendien verschaft het maxi-dekreet de dwangsom af als middel om vonnissen te doen uitvoeren en maakt het de korrektionele vervolging van bouw misdrijven onmogelijk. Tenslotte geldt de voorziene inspraak alleen voor belanghebbenden, en pas nadat alle belangrijke beslissingen genomen zijn.

Tijdens de bespreking van zijn maxi-dekreet ervaart de Groene Diktator voor het eerst een zekere aarzeling en zelfs tegenkanting bij de Negen. Ze dringen aan op de herziening van de ontwerp tekst en belasten een werkgroep ad hoc met deze opdracht. In tegenstelling tot wat de kranten van de meerderheid melden, hebben de Negen geen advies gevraagd aan de Hoge Autoriteit. Is hun poging om de Hoge Autoriteit schaakmat te zetten gelukt? Of heeft de Groene Diktator het besluit van de Negen naast zich neergelegd en de Hoge Autoriteit op eigen initiatief ingeschakeld?

De latente angst voor de toekomst is overal voelbaar. Daardoor krijgt de Groene Diktator steeds meer vat op de politieke besluitvorming. Als de kandidaten in zijn kraam passen, treedt hij op als beschermheer bij benoemingen. Hij wordt daardoor zelfs populair. Zijn imago van redder in nood laat hem toe de Negen af te zetten en alle macht naar zich toe te trekken. Hij ontvouwt grootse plannen met betrekking tot alle facetten van de samenleving. Hij richt een crisisstaf op om interne geschillen "op te lossen". Om het tekort in de staatskas aan te vullen, voert hij de groene dollar in. Deze munt is verkrijgbaar in ruil voor bossen, akkers en weilanden, die daarna worden verkaveld en bebouwd. Wegens de toenemende schaarste stijgt de vraag pijlsnel en dus ook de waarde van de groene dollar. Op alle internationale wisselmarkten breekt hij alle rekords. Klein-Amerika wordt rijk en welvarend. Over welzijn wordt niet meer gesproken, ondanks het groot aantal psychiatrische patiënten en zelfmoorden. Om romantische dweperijen de kop in te drukken, heeft de Groene Diktator het woord "natuur" taboe verklaard. Iedereen die het uitspreekt, moet een hersenspoeling ondergaan of wordt verbannen. Aan het gerecht heeft hij elke onderzoeksbevoegdheid inzake milieumisdrijven ontnomen. Na een geslaagde machtsgreep op de nieuwdiensten van radio en televisie wordt de Groene Diktator op korte tijd een grootmeester in informatie-manipulatie. Op zijn eentje neemt hij het zelfs op tegen de Hoge Autoriteit. De machtsstrijd eindigt op een overwinning van de Groene Diktator, die meteen de fameuze sticker invoert, met het opschrift: "Ik hou van Klein-Amerika".

Prometheus

politiek & co

De akties van Greenpeace tegen het dumpen van TiO₂-afvalzuur in de Noordzee zorgen voor heel wat heibel in de heimat, zeker nu de Sirius, het aktieschip van Greenpeace, aan de ketting gelegd is. Blijkbaar hebben de jongens en meisjes van Greenpeace zich verkeken op de zin voor humor van het havenpatronaat en de multinationals Bayer en NL Chemicals (Greenpeace kreeg immers een eis tot schadevergoeding aan zijn broek van 5,2 miljoen, niet bepaald een bagatel).

Solidariteit alom noodzakelijk dus ! Vanuit de politieke wereld kwamen er alvast steunbetuigingen van Agalev, Ecolo, KPB, PS, SP, VU.

Greenpeace krijgt ook de steun van de CVP-jongeren, de kustburgemeesters van Knokke (Lippens, CVP), Koksijde (Dewulf, CVP), Middelerke (Desseyn, VU) en Nieuwpoort (Mommerency, SP).

Hartversterkend is alleszins ook de steun die Greenpeace krijgt vanuit syndikale hoek (ACOD-Antwerpen).

Toch merkwaardig dat het uitgerekend in dit landje van blinden en dwergen is, dat Greenpeace (letterlijk) geketend wordt. Wie zei er ook weer zo'n 140 jaar terug dat België een paradijs was voor het kapitalisme ?

De Nederlandse fabrikanten van reini-

gingsmiddelen lieten aan de konsument weten om bleekwater nooit in combinatie met andere schoonmaakmiddelen te gebruiken. Hierbij kunnen immers giftige chloorgassen vrijkomen. Dit gebeurde n.a.v. een dodelijk ongeval met dergelijke produkten.

Uit het antwoord van dhr. Aerts aan dhr. Demol (VU) blijkt dat voor 'ons' Belgisch bleekwater geen verplichting bestaat om op dit gevaar te wijzen via het etiket omdat het minder dan 5 % chloor bevat, noch worden initiatieven overwogen om via advertenties speciale gevaarsaanduidingen op te leggen. In 1983 werden bij het anti-gifcentrum ongevallen genoteerd met bedoelde produkten, zij het zonder ernstige gevolgen.

Uit het antwoord van dhr. De Keersmaecker, op een vraag van dhr. Tant (CVP) blijkt dat het zeer giftige bestrijdingsmiddel Aldicarb nu ook mag gebruikt worden in de teelt van bewaaraardappelen in ons land. Dit om bladluizen en aaltjes te bestrijden.

Om Aldicarb te maken wordt methyilisocynaat aangewend, het produkt dat in het Indiase Bhopal de vreselijke giframp heeft veroorzaakt, die de wereldopinie vorig jaar danig geschokt heeft. Op onze beleidsmensen hebben de gebeurtenissen in Bhopal blijkbaar niet zoveel effect als een voetbal drama in de Heizel; PAN (Pesticiden Aktie Netwerk) heeft blijkbaar nog zeer veel werk voor de boeg om de politici een geweten te schoppen.

Dirk Van Melkebeke

ALLE KRINGLOOPPAPIER

PAPIER
KARTON
ETIKETTEN
OMSLAGEN
SCHRIFTEN
NOTABLOKS
VERPAKKING
BRIEFPAPIER
SCHRIJFBLOKS
KORREKTIEMIDDELEN
PRENTBRIEFKAARTEN
KETINGFORMULIEREN
GELEGENHEIDSGRAFIK
MAAK ZELF KRINGLOOPPAPIER

Uw kringloopspecialist :

PANDAVA

Kloosterstraat 71-73
2070 Antwerpen-Ekeren
Tel. 03/542.64.65 (2L)

ADVERTENTIES

mensvriendelijke en milieubewuste schoonmaakmiddelen
en hygiënische produkten

META-produkten worden ontwikkeld vanuit anthroposofische gezichtspunten
en zijn in heel Europa te koop

Nieuwe produkten!

Sonett: wol- en zijdewasmiddel
Sonett wolkuur
Pur: vloeibare zeep
Bruine zeep
Nixe "M": vaatwasmiddel voor de machine

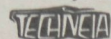
Zij vullen het bestaande gamma aan

Cera: 3 soorten boenwas voor meubels, vloeren, wanden
Krispijn: lederverzorging
Silvester: allesreiniger
Grit: schuurpoeder
Nixe "H": vaatwasmiddel
Keras: zeepshampoo
Eruma: aromatische crème; beschermt tegen muggen

Verkrijgbaar in uw natuurvoedingswinkel

Informeer zo nodig bij:

- Akwarius: Toekomststraat 17, 9800 Deinze, 091/86.64.71
- De Brandnetel: Maalderijstraat 24, 2510 Mortsel, 03/440.19.05

Lange Lobroekstraat 195
B-2008 Antwerpen

ZUINIG SCHOTLAND SPAART ZIJN PATRIMONIUM

Rond deze tijd, als de vakantieplannen al gemaakt zijn, is Schotland één van de landen die hoog scoren op het lijstje van de natuurliefhebber.

Voor al diegenen die deze zomer Schotland zullen bezoeken - en voor alle andere lezers - dit keer een lichte noot in Milieurama: een kort artikel over een toch wel merkwaardige vereniging, de National Trust for Scotland (NTS).

Merkwaardig omdat deze vereniging zowel groot-grondbezitter is, als een actieve, dynamische vereniging. De Trust werd opgericht door de Vereniging voor de Bescherming van het Landelijke Schotland (Association for the Protection of Rural Scotland), in 1931. Het doel was het verwerven en beheren van eigendommen met een natuur-wetenschappelijke en/of historische waarde. Het model was de Engelse National Trust.

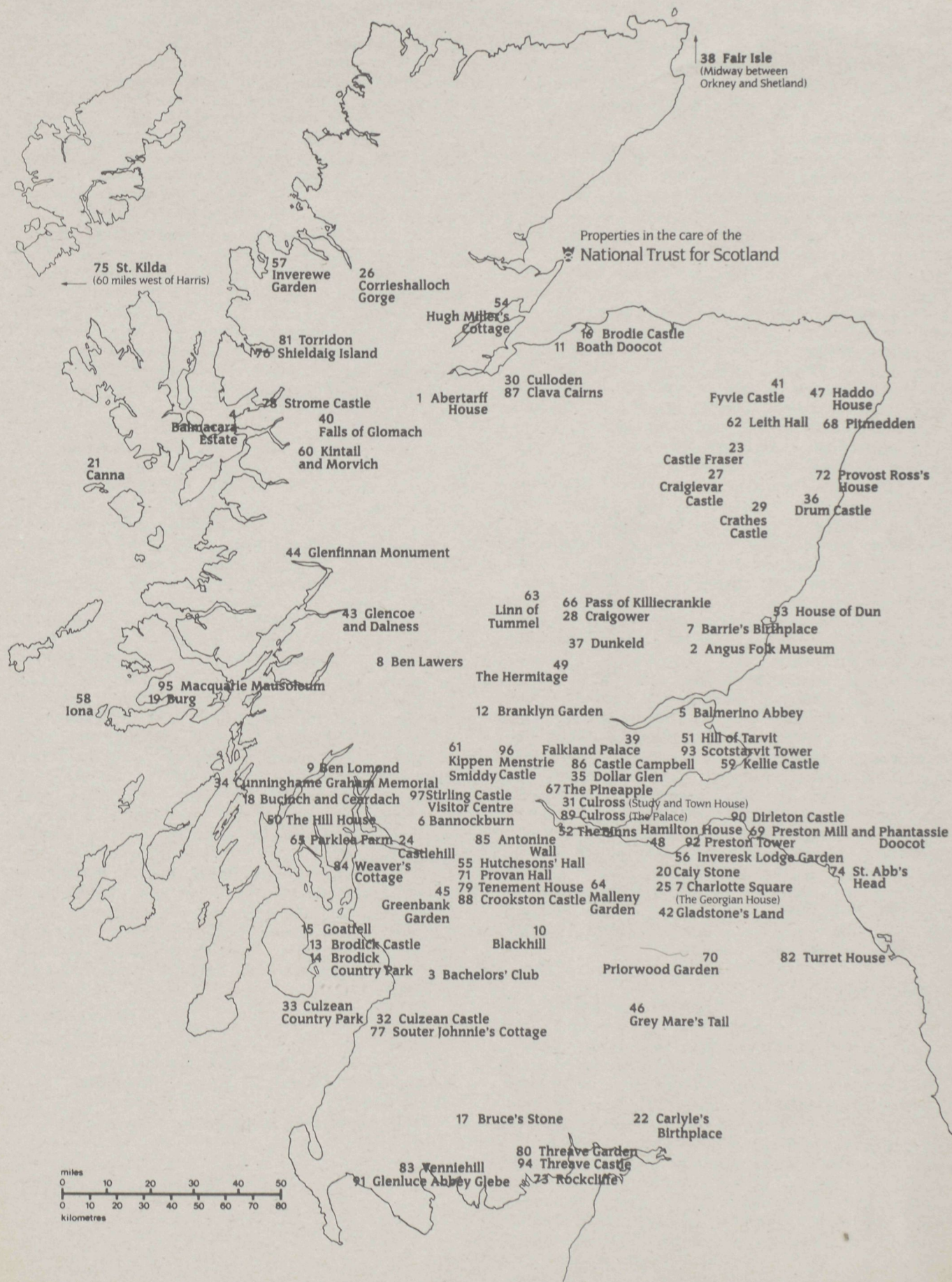
In 1936 echter werd in het Britse parlement de National Trust for Scotland Confirmation Act goedgekeurd. Door deze wet kreeg de NTS het recht onder bepaalde voorwaarden eigendommen en landgoederen als onvervreemdbaar te verklaren. De voorwaarden zijn dat de beslissing genomen wordt door het bestuur van de Trust (en niet door de direktie) en dat ofwel deze goederen in het bezit van de Trust zijn of dat de eigenaars volledig instemmen met de verklaring van onvervreemdbaarheid. De facto wordt aldus aan de Trust de macht gegeven om eigendommen voor eeuwig tegen spekulanten en betonneerders - zowel private als publiekrechtelijke - te

beschermen. Opvallend is dat de Engelse Trust dit recht nooit heeft verkregen om nog maar te zwijgen over de eigenaardigheid dat deze macht - die neerkomt op een passief klasseringsrecht - toebehoort aan een democratisch gekozen bestuur van leden van een private vereniging.

Voor al in de vijftiger en zestiger jaren heeft de Trust gebruik gemaakt van dit recht tegen de grote energieprojecten die toen in Schotland gepland werden. In de vijftiger jaren bestonden allerlei plannen om de bergmeren af te dammen voor hydro-elektriciteit; in de zestiger jaren hadden een aantal oliemaatschappijen weinig belangstelling om de pijpleidingen uit de Noordzee die aan land kwamen in Schotland, op een milieu-vriendelijke manier in te richten. De Trust kocht ofwel kleine eigendommen in de betrokken gebieden of maakte een overeenkomst met een lokale eigenaar die tegen deze reuzeprojekten gekant was. Op slag was midden in het projekt-gebied een zone gekreëerd die niet meer veranderd kon of mocht worden.

De Trust is zeer voorzichtig bij het gebruik

van dit recht. Hierover Findlay McQuarrie, een van de directeuren: "We zullen alleen van dit recht gebruik maken als geen andere mogelijkheid overblijft, als het gebied in kwestie werkelijk van vitaal belang is en als er een ruime consensus bestaat binnen het bestuur, niet met een nipte bestuursmeerderheid".

36.000 hektaren

In de loop van de jaren heeft de Trust meer dan 36.000 hektaren verworven plus meer dan 90 bebouwde eigendommen. De grootste en mooiste kastelen van Schotland even goed als kleine vissershuisjes en gewezen beluiken in het industriële Glasgow.

Het beheer en onderhoud kost een bom geld. Findlay McQuarrie: "We hebben nu het stadium bereikt dat we alleen nog een eigendom verwerven of in ontvangst nemen als we absolute zekerheid hebben dat we over geld beschikken voor het onderhoud, ofwel omdat het gebouw voldoende bekend is om een beroep te kunnen doen op het brede publiek voor een speciaal onderhoudsfonds ofwel omdat de gever tevens een grote som geld overmaakt voor de kosten in de toekomst". De natuurreservaten - en er zijn er niet zoveel - worden ter beschikking gesteld van de Scottish Wildlife Federation, een Schotse natuurbeschermingsorganisatie, die met behulp van voornamelijk vrijwilligers het beheer waarneemt. De gebouwen worden door de Trust zelf beheerd; de Trust heeft in Edinburgh een klein bedrijf opgericht waar ambachtslui herstelwerken uitvoeren (smeedwerk, schilderijen, meubelen, tapijten, enz.). Sommige van deze ambachtslui zijn vrijwilligers - voornamelijk Amerikanen - die een paar jaar komen werken en aldus nog iets van de oude stielken-nis oppikken. De Trust is ook eigenaar van een paar eilanden voor de Schotse kust; de boerderijen worden verhuurd, vaak met een aantal voorwaarden inzake het beheer en dus tegen een prijs die lager is dan de commerciële waarde. Op één van de eilanden - waar geen elektriciteit was - heeft de Trust enkele windmolens gebouwd om voor elektriciteit te zorgen (nodig voor de boerderij zowel als voor de ontspanning). Voor dit windenergieproject heeft de Trust trouwens 2.200.000 fr. bekomen van de EG als demonstratieproject voor nieuwe energiebronnen.

120.000 leden

Op het eind van 1984 had de National Trust for Scotland 120.000 leden (er wonen iets meer dan 5 miljoen mensen in Schotland). Meer dan anderhalf miljoen mensen hadden de eigendommen van de Trust bezocht in dat jaar. Deze leden en bezoekers brengen geld in de lade, veel geld zelfs. Ontvangsten uit bezoeken beliepen 31.392.000 fr.; voor de bewaking en begeleiding van de bezoekers wordt zeer veel beroep gedaan op de leden-vrijwilligers. Diezelfde leden-vrijwilligers bemannen (het zijn echter meestal vrouwen) 17 souvenirwinkels in toeristische centra en dat brengt weer eens meer dan 68.500.000 fr. in kas. Deze cijfers maken het duidelijk dat de Trust niet alleen een belangrijke commerciële onderneming is maar ook - en vooral - dat leden-

vrijwilligers de primaire rol spelen bij het functioneren van de Trust. Het Schotse bedrijfsleven heeft ook geen moeite met grote giften ondanks het feit dat de Trust een zeer actieve milieuvereniging is en blijft, en vaak beroep aantekent tegen vergunningen aan bedrijven die geld geven aan de Trust. Findlay McQuarrie opnieuw: "We laten ons niet door giften beïnvloeden maar nemen in dankbaarheid alles aan wat ons gegeven wordt en we zullen bijdragen aan de publiciteit van een bedrijf dat ons helpt, zelfs al hebben we of hadden we moeilijkheden met dat bedrijf".

Naast het personeel en de twee-koppige directie (één directeur voor Oost-Schotland plus de bestuurszaken en één directeur voor West-Schotland plus de leden-werking) is er ook een zeer actief bestuur. Het bestuur wordt op de algemene vergadering gekozen en onder de bestuursleden vindt men zowel succesrijke zakenlui als mannen en vrouwen met lange namen-van-hier-tot-ginder-en-verder.

Sukses ?

Er kan weinig twijfel over bestaan dat de National Trust for Scotland een successtory is geworden. NTS bestaat nu 54 jaar en is vooral de laatste 15 jaren gegroeid nadat - en de Trust zelf legt hierop grote nadruk - het eerst zijn onafhankelijkheid en ernst voldoende had gedemonstreerd. De Trust heeft zijn heel bijzondere stijl, veel commissiewerk zodat geen overhaaste beslissingen kunnen genomen worden, veel participatie van iedereen met een beetje Schots bloed in zijn of haar aderen. Zo hebben de Schotse bankiers - en Schotten weten hoe met geld om te gaan vrijwillig een 'investment committee' gevormd om de Trust bij te staan in haar financiële zaken. Amerikaanse Schotten hebben een zeer exclusieve 'Scottish Heritage USA' opgericht die geld verzamelt voor de NTS. En de klub is exclusief in die zin dat men hééél veel geld moet betalen om aan de jaarlijkse fondsenwerving party (fund-raising dinner) te mogen deelnemen.

Deze associatie van de Trust met de nationalistische gevoelens van de Schot (en dat is helemaal niet politiek bedoeld, wel cultureel) hebben de Trust zeker geholpen. Maar ook het uitermate pragmatisch beleid, de inzet van de leden-vrijwilligers en het dynamisme vormen belangrijke troeven.

Hubert David

Voor meer inlichtingen: National Trust for Scotland, 5 Charlotte Square, Edinburgh EH2 4DU.

158 Ingram Street, Glasgow G1 1EJ.

flitsen

► De Bloedbeek die achter het Oudenaardse industrie-terrein De Bruwaen loopt, is door rechtstreekse lozing van sommige fabrieken zwaar verontreinigd.

► In een agrarisch gebied te Londerzeel werkt een milieu-hinderend polyesterbedrijf op volle toeren, echter zonder exploitatievergunning.

► De PSP-fractie in de Nederlandse Tweede Kamer meent dat er in Europa een lozings-verbod moet komen voor alle afvalzuren.

► De staatsgreep in Soedan lijkt een streep te hebben gezet onder de plannen van een Westduits chemiebedrijf om kernafval te begraven in de woestijn in het noord-westen van Soedan. Ex-staats-hoofd Noemeiry had daarvoor toestemming gegeven in ruil voor aanzienlijke sommen geld.

► De baggerwerken in onze havens leveren jaarlijks 6 miljoen m³ vervuild haven-slib op.

► Union Carbide hervatte op 4 mei de produktie van methylisocyanat. Sinds de giframp in Bhopal was de produktie stilgelegd.

► De p.v.b.a. Stallaert te Brussegem neemt weldra de eerste installatie voor afval-verdichting (een systeem om de afvalvergaarbakken te reduceren in volume en aldus de transportkosten te drukken) in Vlaanderen in gebruik.

► Na de zure regen... de zure sneeuw. Het zuurgehalte in de Groenlandse sneeuw is sedert het begin van de eeuw beduidend toegenomen.

► Vanaf begin april werden in en rondom het natuurre-servaat 'De Grote Geule' in Kieldrecht 127 dode vogels gevonden. Allen stierven aan vergiftiging door parathion

in hoge concentratie.

► In Nederland heeft men een nieuwe, milieuvriendelijke methode gevonden om drijfmest vrijwel geurloos op het grasland aan te brengen: het injecteren onder de graszode.

► Al 10 jaar bestrijdt het FAO de tseetseevlieg in Mid-den-Afrika met insekticiden. Het resultaat zou een vergroting van de woestijn en een verdwijning van de veestapel kunnen zijn.

► De voorzitter van de "Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering van de Geneeskunst" beklemtoonde dat experimenteel wetenschappelijk onderzoek op proefdieren hard nodig blijft.

► Union Carbide stopt onder druk van milieu-organisaties met de produktie van platte batterijtjes, de zgn. kwikknopjes (UCAR).

► Voor het eerst sinds de verstrenge maatregelen rond de Hooge Maey werd op 17 mei weer een sluikstorter opgepakt.

► PVV-voorzitter Verhofstadt heeft een wetsvoorstel bij de Kamer ingediend om de BTW op loodvrije benzine te verlagen.

► Het Nederlandse concern Akzo-chemie werkt aan de ontwikkeling van bindmiddelen om vlieg-as te binden tot een betonachtig materiaal.

► Volgens het Internationale Energieagentschap (IEA) kan het dumpen van kernafval in de Atlantische Oceaan zonder probleem tot 1990 worden voortgezet.

► De ontwikkelingsorganisatie Earthscan in Londen beweert dat in de ontwikkelingslanden de zure regen een veel groter probleem vormt dan in de westerse wereld.

► Het Europees parlement heeft in Straatsburg een resolutie aangenomen waarin economische sancties worden gevraagd tegen walvisvaarders.

► Volgens Greenpeace hebben Britse ambtenaren vorig jaar voorgesteld om schoolkinderen als nukleaire proefkonijnen te gebruiken, door ze met radio-actief materiaal besmet voedsel te geven.

► Op 21 mei protesteerden de bewoners van Genebos en omgeving tegen de aanhoudende stankhinder afkomstig van de chemische fabriek Limburg Chemie.

► Greenpeace is wereldwijd een actie begonnen tegen de 'Kangaroo killing'. Volgens de milieu-organisatie wordt de kangoeroe in Australië ernstig bedreigd door de jacht en de droogte.

► Op Java is de Javaanse tijger nagenoeg uitgestorven. Volgens de regering zouden er nog maar vijf in het wild levende tijgers over zijn.

► De vervuiling van de Baltische Zee is zo erg dat er nog wel zeerobben leven, maar dat er geen jongen meer worden geboren. De vrouwelijke robben worden door het vergiftigde water ziek en onvruchtbaar.

► De Europese commissie wil het invoerverbod van babyzeehondenpels in de EG met onbeperkte duur verlengen.

► Volgens de Stichting Limburgs Landschap zijn in de voorbije eeuw 14 soorten libellen in Limburg verdwenen.

► Volgens de Europese commissie wordt op 4 plaatsen in Europa methylisocyanat geproduceerd of verwerkt. Deskundigen beweren echter dat de installaties goed onder controle zijn. De veiligheid ervan wordt in een huidig onderzoek nagegaan.

► Onder het mom van wetenschappelijk onderzoek probeert IJsland het vierjarig moratorium op de walvisvangst te ontduiken, zo heeft Greenpeace verklaard.

Jean-Luc Van den Eede

WE DOEN MET JE MEE

D'r gebeurt van alles in de wereld. En jij hebt daar zo je ideeën over. Ideeën die je hard wil maken. Door zelf iets op poten te zetten: een winkel, een bedrijfje, een project... Dat kost geld. Geld dat er misschien niet is. Een krediet van de ASLK lost je probleem in een handomdraai op. Want een ASLK-financiering blijft altijd betaalbaar. Loop gerust eens langs bij je agentschap voor informatie.

ASLK
we doen met je mee

HET SPEL MET DE GENEN

Op de tweede uitgave van de beurs Flanders' Technology werden andermaal drie basistechnologieën in de kijker geplaatst: mikro-elektronika, nieuwe materialen en biotechnologie. In dit artikel interesseert ons vooral dit laatste terrein en met name de invloed die de Derde Wereld mag verwachten van de recente evoluties in de biotechnologie.

Konkreet zullen we op de volgende bladzijden even bekijken wat Vlaanderens biotechnologisch parade-paardje, de N.V. Plant Genetic systems, zoal presteert. Daarna zullen we deze prestatie in hun sociaal-ekonomische kontekst proberen te kaderen en er enkele kritische bedenkingen bij maken. Tot slot zullen we voorzichtig pogen enkele alternatieven te formuleren.

Plant Genetic Systems

Toen Gaston Geens het startschot gaf voor zijn DIRV-aktie, was het spitstechnologiepeloton al een hele poos vertrokken, met als koplopers de V.S., Japan en de grote Europese landen. Vlaanderen heeft, na eindelijk in gang geschoten te zijn, nooit méér gedaan dan de grote broers op een sukkeldrafje achterna te lopen. Op één terrein echter staat Vlaanderen zijn mannetje, en wel op het vlak van de biotechnologie, vooral onder impuls van de RUG-professoren Schell en Van Montagu.

Rond deze twee vorsers werd in 1983 de N.V. Plant Genetic Systems (P.G.S.) opgericht met zowel overheids- als privé-kapitaal.

P.G.S. verricht onderzoekswerk op drie terreinen: genetische manipulatie, mikrobiologie en eiwitsynthese. Vooreerst gaan we even kennismaken met elk van deze disciplines.

Genetische manipulatie

Onder genetische manipulatie verstaat men het veranderen van het erfelijk materiaal van planten en dieren aan de hand van laboratoriumtechnieken. De erfelijke informatie van alle levende wezens situeert zich in zgn. 'genen'. Schell en Van Montagu hebben nu een techniek ontwikkeld om genen van de ene plantensoort naar de andere over te dragen, waardoor men dus planten kan ontwikkelen met nieuwe, waardevolle, eigenschappen. An Depieker, assistente van prof. Van Montagu geeft een voorbeeld: "Zo hebben we uit een

boon rijk aan eiwitten, de genetische informatie overgebracht op de tabaksplant. Dat eiwit zit nu in de zaadjes van de tabaksplant, dat is een supplementair eiwit. Dit gen zal dus ook in de latere generatie tabaksplanten aanwezig zijn".

De perspectieven zijn dus enorm: men kan zomaar allerlei nieuwe planten maken die hogere opbrengsten opleveren, die een betere voedingswaarde hebben, die resistent zijn tegen allerlei ziekten en plagen,... en het blijft niet alleen bij wensdromen. In het buitenland is men al aan de eerste verwezenlijking toe: zo slaagde het Mexikaanse Instituut voor Veredeling van Maïs en Tarwe (CIMMYT) erin genetisch materiaal van een ziekte- en klimaatbestendige grasplant over te brengen op een hoogproduktieve maïsplant. Resultaat: de hoogproduktieve maïsplant is nu gewapend tegen allerlei ziekten en tegen extreme klimatologische omstandigheden.

Een nog merkwaardiger voorbeeld: Amerikaanse wetenschappers ontwikkelden in samenwerking met het Peruviaanse Centrum voor Aardappelonderzoek (CIP), een aardappelras met behaarde bladeren. Schadelijke insecten blijven aan deze haartjes kleven en sterven.

Wat doet P.G.S. nu precies op dit gebied? We laten professor Schell zelf aan het woord: "Een eerste onderzoeksprogramma loopt al. Het heeft tot doel planten te konstrueren die resistent zijn tegen insectenziekten en

we verwachten de eerste resultaten nog in de loop van 1984. We streven naar gewassen die stoffen afscheiden, giftig voor bepaalde schadelijke insecten, maar totaal ongevaarlijk voor mens en dier. Als dit projekt zou slagen zou dit niet alleen een wereldpremière zijn die de enorme mogelijkheden van plantenmanipulatie illustreert, maar dan zou eveneens aangetoond zijn dat biologische bestrijding van ziekten en plagen een echt alternatief is voor chemische middelen".

In het BRT-joernaal van 21 november 1984 werd melding gemaakt van het feit dat, waar de professoren Schell en Van Montagu tot dan toe alleen bij dikotylen (tabak, tomaten, aardappelen,...) aan genetische manipulatie konden doen, er nu een doorbraak was: in samenwerking met een Brussels labo waren ze erin geslaagd een techniek te ontwikkelen om ook het erfelijk materiaal van monokotylen te veranderen. In de toekomst zouden dus ook tarwe, rijst, suikerriet, maïs, ... kunnen aangepakt worden.

Mikrobiologie en eiwitsynthese

Genetische manipulatie is het belangrijkste en meest spektakulaire terrein waarop P.G.S. werkzaam is, maar daarnaast doet men - zoals we al schreven - ook aan research op het vlak van mikrobiologie en eiwitsynthese. Het mikrobiologisch onderzoek spitst zich toe op de manipulatie van rhizobakterium. Deze bacterie leeft in symbiose (een relatie tussen twee levende wezens waar ze allebei hun voordeel mee doen) met sommige planten, en kan op twee manieren een weldoende invloed uitoefenen. Sommige rhizobakterium-soorten halen stikstof, hét belangrijkste element voor een goeie landbouwopbrengst, uit de lucht en stellen deze stikstof ter beschikking van de plantenwortels waar ze zich aan vastgehecht hebben. Een plant die samenleeft met rhizobacteria heeft dus geen behoefte meer aan extra bemesting met scheikundige stikstof. Andere rhizobakteria-soorten scheiden stoffen af die de groei van schadelijke bacteriën of schimmels afremmen. Ze bestrijden dus de plantenvijanden op een bijzondere elegante manier. Tenslotte doet P.G.S. ook aan eiwitsynthese en aan onderzoek met betrekking tot enzymen. Dit laatste terrein staat nog in zijn kinderschoenen, maar zou - volgens de wetenschappers zelf - een heleboel toekomstperspektieven bieden.

Kan biotechnologie de hongerigen spijzen ?

Tot hier een korte kennismaking met de activiteiten van Plant Genetic Systems, het bedrijf waar Vlaanderen trots op is. De professoren Schell en Van Montagu en hun medewerkers staan ontegensprekelijk aan de spits van het internationale onderzoek op biotechnologisch gebied en zelf geloven ze dat hun onderzoek maatschappelijk uitermate relevant is.

Zo hoopte Mark Van Montagu in het BRT-televisiejoernaal van 21 november 1984 dat het werk van zijn team, en met name de genetische manipulatie, het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen sterk zou kunnen verminderen, hetgeen een goeie zaak voor het milieu zou zijn en bovendien een grote besparing zou betekenen voor de ontwikkelingslanden. Daarnaast zei hij dat het werk dat professor Schell en hijzelf verrichten een belangrijke bijdrage levert in de strijd tegen de honger in de wereld. Doorslaggevende argumenten, zo lijkt het. We bekijken ze even één voor één.

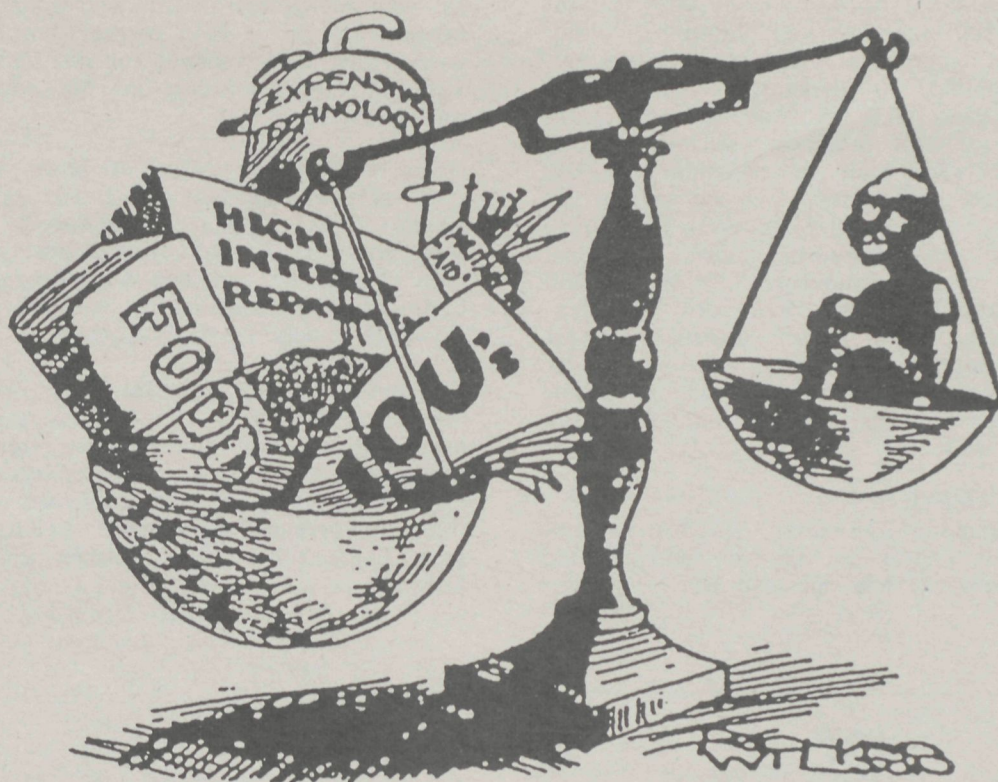
MANIPULEREN BETER DAN SPIUTEN ?

Dat pesticiden eerder een plaag dan een zegen zijn voor de Derde Wereld, werd begin december 1984 nog eens duidelijk gemaakt. Bij een ongeluk in de Union Carbidefabriek in de Indische stad Bhopal kwamen toen ettelijke duizenden mensen om het leven. Maar ook op andere manieren bedreigen deze chemische bestrijdingsstoffen de ontwikkelingslanden. Zo sterven er volgens de Wereldgezondheidsorganisatie jaarlijks bijna 10.000 mensen uit de Derde Wereld aan akute pesticidenvergiftiging. Daarnaast veroorzaken deze stoffen op termijn heel wat ellende: kanker, steriliteit, enz. Ook het milieu in de Derde Wereld heeft het uitermate zwaar te verduren door al de chemische produkten die daar in de landbouw aangewend worden.

Het is dus duidelijk dat de huidige manier van werken met pesticiden enorm schadelijk is voor mens en milieu in de ontwikkelingslanden, en dat men dringend naar oplossingen moet zoeken. De vraag is echter of de weg van Schell en Van Montagu de juiste is.

Vooreerst is het zo dat ze hun suksessen die ze in het laboratorium behaalden, nog moeten waarmaken op het terrein. Maar laten we aannemen dat ze erin slagen het pesticidengebruik echt terug te dringen. Dan zal dit inderdaad een goeie zaak zijn voor het milieu in de Derde Wereld, maar dan zal dit ook heel wat gekost hebben (zo had P.G.S. medio '84 een staf van 26 medewerkers). Nu is het zo dat de meeste problemen die pesticiden veroorzaken in de Derde Wereld te wijten zijn aan misbruiken. En deze misbruiken kunnen maar bestaan vanwege de lakse eksportwetgeving o.a. in de EG, vanwaar 60% van de pesticiden-

eksport afkomstig is ! Een aanpassing van deze eksportwetgeving zou waarschijnlijk een even heilzame werking op het milieu hebben als de vruchten van het P.G.S.-onderzoekswerk en zou bovendien volkomen gratis zijn. Maar jammer genoeg ontbreekt de politieke wil om de eksportwetgeving te verstrengen. Enerzijds zal hier wel het feit spelen dat de politici de grote chemiereuzen, die schatten verdienen aan de pesticideneksport, geen stokken in de wielen willen steken en anderzijds is een dergelijke maatregel natuurlijk veel minder spektakulair dan uitpakken met Flanders' Technology-toestanden.

Niet alleen is de manier van Plant Genetic Systems om aan milieubescherming te doen uitermate duur, bovendien moeten we het resultaat ervan sterk relativiseren. Wat bereikt men immers: dat een in wezen mens- en milieuvijandig landbouwsysteem, nl. de eksportgerichte monokultuur, lichtelijk bijgeschaafd wordt. Aan de essentie van dit landbouwsysteem veranderen de maatregelen niets, integendeel. De beste gronden in de ontwikkelingslanden blijven in handen van buitenlandse ondernemingen die door de exploitatie van lokale arbeidskrachten op een uiterst lukratieve manier gewassen kweken die bestemd zijn om in het rijke Noorden de magen van koeien en (de meer welgestelde) mensen te vullen. Dit soort landbouw blijft de bodem uitputten, blijft woestijnvorming en ontbossing veroorzaken. Alleen de rechtstreekse vergiftiging zal aanzienlijk worden verminderd.

Samenvattend: de research van onze Vlaamse vorsers is niet alleen een enorm dure manier om het pesticidenprobleem aan te pakken, maar raakt bovendien helemaal niet aan de

essentie van de milieuproblemen waar de Derde Wereld mee kampt.

Winst voor de multinationals ?

Hoe besparend zal het werk van P.G.S. nu zijn voor de ontwikkelingslanden? We vrezen dat de Derde Wereld hier geen enkel heil te verwachten heeft. In zijn boek 'Seeds of the Earth' licht Pat Roy Mooney de zaadindustrie door. Eén van zijn meest beangstigende konklusies is dat de grote chemiemultinationals zoals Sandoz, Phizer, Upjohn, Monsanto, Basf, Bayer, Ciba-Geigy en vooral Shell zich de laatste jaren massaal op de zaadhandel gestort hebben, zelfs in die mate dat vandaag bijna alle zaden van belangrijke landbouwgewassen in hun handen zijn.

Het zaad van planten met verbeterde eigenschappen dat men nu door genetische manipulatie verkrijgt, zal bijgevolg door deze multinationals gekommercialiseerd worden.

En zij zullen ook in dit geval hun filosofie, zoveel mogelijk winst maken, trouw blijven, zodat het helemaal niet zeker is dat de boer in de Derde Wereld er goedkoper vanaf komt. En dit is nog niet alles. De hogergenoemde multinationals beheersen niet alleen de zaadhandel, maar zijn ook heer en meester op de wereldmarkt van pesticiden en kunstmest. En de eventuele verminderde inkomsten op deze laatste posten, zullen ze proberen te rekupereren door de zaadprijs de hoogte in te jagen. Zodat er voor de ontwikkelingslanden qua kostprijs niets verandert.

Zo financiert Monsanto (in 1984 nog in het nieuws vanwege de langdurige staking na het ontslag van een vakbondsafgevaardigde) het onderzoek van Schell en Van Montagu. Als

zij iets interessants ontdekken, is deze uitvinding automatisch eigendom van Monsanto. Van Montagu hierover: "Onze ekonomie zit tamelijk kompleks in mekaar. De ontdekker of uitvinder van een procédé is vaak niet dezelfde die er een produkt mee maakt. Dat doet de industrie, want zij beschikt daartoe over de nodige geldmiddelen en de infrastructuur. Wij kunnen niet zelf ons onderzoek commercialiseren, omdat zoiets enorme investeringsmiddelen vergt". Duidelijke taal dus: Schell en Van Montagu doen het onderzoek, en Monsanto verkoopt. Met winst uiteraard, want winst is de enige bestaansreden van een privébedrijf. Bijgevolg moeten de ontwikkelingslanden geen gunstkoopjes verwachten, wat Van Montagu ook beweert.

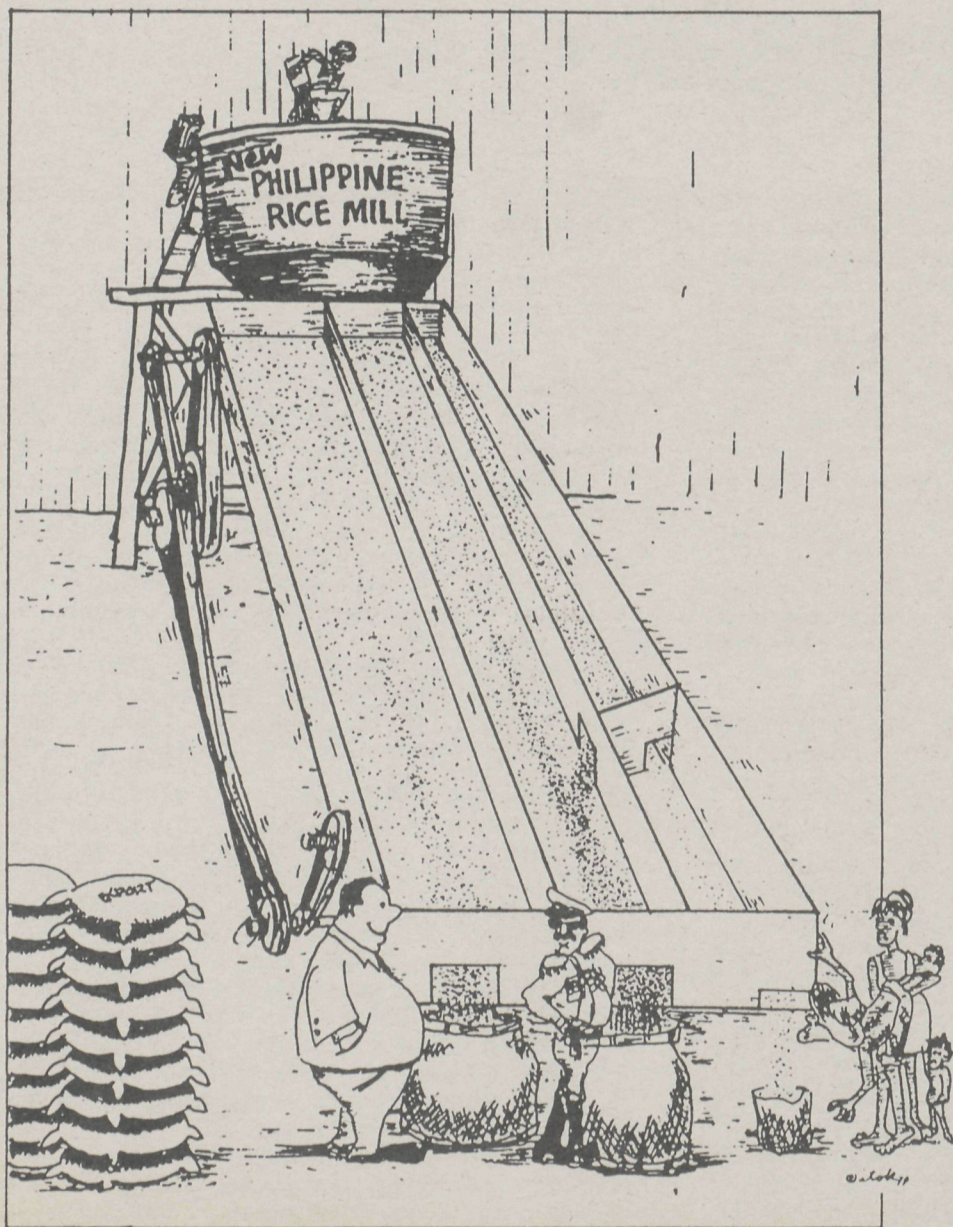
DE HONGER GESTILD ?

Het hoofdargument van onze Vlaamse wetenschappers luidt echter dat ze een fundamentele bijdrage leveren tot het oplossen van de honger in de wereld.

De achterliggende veronderstelling is dat de honger in de wereld veroorzaakt wordt door een tekort aan voedsel en dat het wegwerken van dat tekort meteen ook het hongervraagstuk zal oplossen.

Deze stelling nu wordt al jaren aangevochten door allerlei mensen uit Derde Wereldgroeperingen. Suzan George bijvoorbeeld, een autoriteit op het gebied van voedselvraagstukken, wijt de honger aan een onrechtvaardige verdeling van het beschikbare voedsel en aan een scheefgetrokken landbouwsysteem.

En alle statistieken geven haar gelijk: honger heeft weinig met voedseltekort te maken, maar alles met een slechte verdeling. Een pijnlijke illustratie: volgens Europarlementslid Kuypers voerde het door een verschrikkelijke hongersnood getroffen Ethiopië in 1984 toch nog 12.059 ton ingeblikt vlees uit naar Europa.

Honger is niet louter een technische kwestie en wie dit niet aanvaardt, bijt zijn tanden stuk op het probleem. Dat ondervonden in de zeventiger jaren ook de voorstanders van de 'groene revolutie': het massaal propageren van tarwe- en maïsvariëteiten met hoge opbrengst kwam door een aantal sociale en economische neveneffecten helemaal niet ten goede aan de kleine boeren. Integendeel, zij gingen er vaak op achteruit. Wie er wel bij vaarden waren de middenklasseboeren en ... de multinationals die steeds meer greep kregen op de landbouw in de Derde Wereld. En hetzelfde valt ook nu te vrezen: net als bij de 'groene revolutie' hebben wetenschappers nu een aantal spektakulaire dingen uitgedokterd die er op papier niet oninteressant uitzien. Maar evenals toen vertrekt men van een verkeerd uitgangspunt, honger als gevolg van tekorten, en schuift men een louter technische oplossing naar voor die geen rekening houdt met economische, politieke, sociale en kulturele factoren. We zien dan ook geen enkele reden waarom de resultaten van dit onderzoek een ander lot zou beschoren zijn dan indertijd de 'groene revolutie'.

GLOBAAL BEKEKEN

Tot slot willen we nog enkele algemene bedenkingen kwijt bij heel de spitstechnologie-hysterie waar Flanders' Technologie, en bijgevolg ook het werk van Schell en Van Montagu, deel van uitmaakt.

De voorstanders - en wie is dat niet - jubelen dat we allemaal samen op deze trein moeten springen en dat we dan met grote snelheid krisisland zullen uitgereden worden, een stralende toekomst tegemoet. Het Vlaamse bedrijfsleven zal opnieuw floreren, vervelend en afstompkend werk zal verdwijnen en op termijn krijgen alle werklozen een job. En dat allemaal door de opkomst van mikro-elektronika, bio-engineering en nieuwe materialen.

Helaas. In plaats van een hoopgevende snelrein is de spitstechnologie niets meer dan een aanhangwagen van een economisch systeem dat razendsnel naar een diepe afgrond ijlt. Enigszins simplistisch voorgesteld komt de huidige economische wereldorde hierop neer dat enkele tientallen multinationale ondernemingen de grondstoffen van de Derde Wereld roven, die naar het Westen transporteren om er daar op een totaal inefficiënte manier (de kosten aan energie, arbeid plus de sociale kosten zoals milieuvervuiling lopen steeds hoger op terwijl de opbrengsten steeds miniemer worden) eindprodukten van te maken waar niemand behoefte aan heeft. Maar geen nood, de behoefte wordt wel kunstmatig geschapen door grootscheepse reclamekampagnes. Ofwel bestaan die eindprodukten uit wapens, die in steeds groter hoeveelheden aan de nationale staten worden verkocht.

Een ekonomie dus die niets dan slachtoffers maakt, zoals daar zijn:

- tweederde van de wereldbevolking die in de Derde Wereld woont en hongert naar voedsel, drinkwater, medische zorgen... maar wiens nationale ekonomieën op export moeten afgestemd blijven i.p.v. op de bevrediging van binnenlandse behoeften.
- de arbeiders hier bij ons die zinloos en afstompkend werk moeten verrichten
- de werklozen die door het systeem uitgespuwd worden en in een zinloze leegte terecht komen
- de konsument die door de reclame en allerlei andere psychologische truuks verplicht wordt de nutteloze eindprodukten van dit systeem te kopen
- alle wereldburgers samen die bedreigd worden door de zinloze bewapeningswedloop, de toenemende milieuvervuiling en de definitieve uitputting van onvervangbare grondstoffen, die bovendien psychologisch uit de bol gaan vanwege de toenemende vervreemding.

We stellen het te schematisch voor, maar de grond van de zaak is duidelijk: de wereld-ekonomie zit fundamenteel fout. Het invoeren van nieuwe technologieën nu verandert niets aan de grondvesten van dit stervend ekonomisch systeem. Integendeel, het is er een laatste stuip trekking van, die de symptomen alleen maar duidelijker zal maken en het einde zal versnellen.

De nieuwe technologieën maken de Derde Wereld nog meer afhankelijk van het Noorden en versterken de greep van enkele multinationals op de samenlevingen van het Zuiden.

Aanbodekonomie of vraagekonomie ?

De nieuwe technologieën doen de Noordelijke afhankelijkheid van grondstoffen nog toenemen en verscherpen bijgevolg de uitbuiting van de Derde Wereld. Ze scheppen een aantal nieuwe jobs maar vernietigen op andere plaatsen een veelvoud ervan, zodat ze globaal de werkloosheid doen stijgen. Daarnaast verdwijnt het zinloze en afstompende werk in het geheel niet, integendeel, de gemiddelde kwaliteit van de jobs daalt fel. En ook het feit dat heel dit systeem in wezen zinloze eindprodukten oplevert, blijft onveranderd. De toekomst ziet er dus somber uit in de spitstechnologie-logika. Sommige (vakbonds-)midden zien dat in. Maar, zeggen ze, als we niet meedoen is het nog veel erger. We moeten kiezen tussen twee kwalen en bijgevolg kiezen we de minst erge. En dat is juist, we zijn allen gedwongen op de spitstechnologie-trein te stappen, ook al hebben we onze twijfels over zijn bestemming. Tenzij men de moed en de verbeelding opbrengt de hele bestaande ekonomische orde

in vraag te stellen. Dan is er wel degelijk een alternatief! Namelijk het overschakelen van aanbodeconomie (die zonder de minste logika, uitsluitend gedreven door het streven naar winst, allerlei prutsen voortbrengt en daarna de konsument wijsmaakt dat hij die dingen nodig heeft) naar een vraageconomie. D.w.z. dat men vertrekt vanuit de behoeften van de bevolking en daarna onderzoekt met welke middelen, met welke technologie deze behoeften kunnen bevredigd worden. Een economie dus die eerst een doel vooropstelt en daarna, in funktie van dat doel de gepaste middelen ontwikkelt. Dat is het enige alternatief voor de huidige anarchie waarin Kalifornische en andere wonderboys, vooral in dienst van het militair-industrieel kompleks, allerlei middelen (spitstechnologie dus) ontwikkelen waarvan men dan achteraf beweert dat ze in dienst staan van één of ander hoger doel: het oplossen van de crisis, het scheppen van arbeidsplaatsen, of in het geval van Schell en Van Montagu het oplossen van het hongerprobleem. En het merkwaardige is dat politici, vakbonden en de overgrote meerderheid van de burgers met rode oortjes deze nonsens aanhoren. Inderdaad, het geloof in spitstechnologie is het voorrecht van intellektuele onbenulligen die niet in staat zijn, ondanks de naderende ruiter van Apokalyps, de ware aard van de crisis te snappen als zijnde een fundamentele crisis van ons economisch systeem.

ADVERTENTIE

RIJKSUNIVERSITEIT GENT

INTERFAKULTAIR CENTRUM VOOR MILIEUSANERING

POSTGRADUAAT TOT HET BEKOMEN VAN :

- LICENTIE IN DE MILIEUSANERING
- INGENIEUR IN DE MILIEUSANERING

Toegankelijk voor :

- Licentiaten in de wetenschappen (groepen scheikunde, aard- en delfstofkunde, dierkunde, plantkunde en aardrijkskunde)
- Doctors in de diergeneeskunde en geneeskunde
- Apotekers
- Burgerlijk ingenieurs (bouwkunde, scheikunde, metallurgie, werktuigkunde, elektrotechniek, architectuur)
- Landbouwkundig ingenieurs en ingenieurs voor de scheikunde en de landbouwindustrieën
- Industrieel ingenieurs (mist - vrijstelling van diploma
- gunstig advies Raad van het I.C.Mil.)

Duur : éénjarige studie met mogelijkheid van spreiding

Inlichtingen : Sekretariaat

Interfakultair Centrum voor Milieusanering

J. Plateaustraat 22

9000 Gent

Tel. : 091/257571 post 4106.

De mens is ziek

Eén van de weinigen die het hoofd koel houden is de eminente bioloog en Nobelprijswinnaar Konrad Lorenz. Hij is ervan overtuigd dat de mens, als biologische soort, ziek is en met uitroeijing bedreigd wordt, door het overmatig ontwikkelen van bepaalde eigenschappen, met name die eigenschappen die in dienst van de techniek staan. Zelfs ons denken is volgens hem aangetast, een bewering die bijgetreden wordt door de Gentse filosoof Willy Coolsaet: "Ik wil erop wijzen dat wij moderne mensen allemaal zo zijn aangeslagen door de idee van vooruitgang door middel van wetenschap en technologie dat we bij voorbaat geloven in de door de wetenschap voorspelde nieuwigheden. Het nieuwe is voor ons het betere. Het allernieuwste is het beste. Ja, wat wordt voorspeld, wat nog niet bestaat, maar wordt verwacht, is het allerbeste. Het is alsof de nieuwe technieken (...) reeds de crisis hebben opgelost".

Lorenz gelooft dat de mensheid zich dringend moet losmaken van de waanidee dat wat technisch kan, ook moet verwezenlijkt worden. Geen wetenschap om de wetenschap dus, geen techniek om de techniek. Als alternatief roept hij op tot het voorrang verlenen van etische en esthetische waarden. Een oproep waar we ons van ganzer harte bij aansluiten.

Jo Massart (medewerker ATOL)
& Luc Schollaert (medewerker NCOS)

europa

Terwijl Sint Medardus zijn sluizen openzette en zes weken regen voorspelde, werden wij geïnspireerd om te kijken naar de kwaliteit van onze nationale waterlopen. De vraag naar Europese dwingende maatregelen is groot.

* Raf Chanterie (CVP/EVP) merkt in een schriftelijke vraag aan de Kommissie van de Europese gemeenschappen op dat de Schelde bij haar intrede in België sterk vervuild is, zo erg zelfs dat haar zelfreinigend vermogen grotendeels is uitgeschakeld door overbelasting en de giftige invloed van grensoverschrijdende vervuilingsbronnen. Clinton Davies antwoordt namens de Kommissie dat een met dit probleem belaste Frans-Belgische kommissie, die vele jaren geleden werd opgericht, sinds 1977 niet meer bijeen is geweest en dat daardoor alle bilaterale onderhandelingen om tot een verantwoorde oplossing te komen, zijn opgeschort. Duidelijk is dat ook niet veel heil mag verwacht worden van de Europese richtlijnen. Momenteel zijn er binnen de Raad van Europa onderhandelingen aan de gang die moeten leiden tot ondertekening van het Europees verdrag tot bescherming van internationale wateren tegen verontreiniging. Dit zou als nieuw instrument kunnen gehanteerd worden bij de bestrijding van de vervuiling van de Schelde.

* De heren Kuypers en Vandemeulebroucke (VU/Regenboog) dienden bij het Europees parlement een ontwerp-resolutie in over de vervuiling van de Maas en de Schelde en hun bijrivieren. Ze dringen daarbij aan tot het nemen van specifieke internationale maatregelen ter voorkoming van de vervuiling en tot de samestelling van internationale beheerskommissies.

frontlijn

Begin juni formuleerde de Bond Beter Leefmilieu een aantal vragen bij het ontwerp-dekreet inzake de **milieuvergunning**. De belangrijkste knelpunten in dit verband zijn:

- omschrijving en invulling van de milieu-effektrapportering (MER);
- onduidelijkheid in verband met de aanvraagprocedure van de bouwvergunning;
- inspraakprocedure waarvoor de uitwerking overgelaten wordt aan de Vlaamse executieve;
- het ontbreken van beroepsmogelijkheid voor milieuverenigingen.

Tijdens de behandeling in de kommissie leefmilieu van de Vlaamse raad werden voor verscheidende leden reeds amendementen terzake ingediend. De Bond Beter Leefmilieu wilde bij de leden van de Vlaamse raad opnieuw aandringen op een reële verruiming van de

* Dezelfde Euro-parlementsleden richtten een open brief aan de raad van ministers van de Europese gemeenschappen i.v.m. de 3,5 miljoen ton chemisch afval die de titaandioxyde-industrie jaarlijks in de zuidelijke Noordzee loost. In diezelfde Noordzee wordt jaarlijks ongeveer drie miljoen ton vis gevangen...

De Noordzee kan deze vervuiling niet meer aan. Zo moesten vissers in de Duitse Bocht tot 50% van de visvangst teruggooien omdat de vis is aangetast door uitwendige aandoeningen zoals zweren, tumoren en vinrot. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat er een verband bestaat tussen de visziekte en het chemisch afval van de titaandioxydeproductie. Andere onderzoeken hebben aangetoond dat met name de vissoort bot zwaar te lijden heeft door de vervuiling. Gevangen bot in de omgeving van de Doggersbank, bleek op bepaalde ogenblikken voor 50% te zijn aangetast. Ook het toerisme ondervindt de gevolgen van de vervuiling. Op enkele plaatsen voor de Vlaamse kust wordt de recreatie in het zeewater ontraden. En de Belgische overheid is niet geneigd op korte termijn maatregelen te nemen; meer zelfs, de Belgische staat moest eerst door het Europees hof van justitie veroordeeld worden, alvorens zij haar wetgeving betreffende de lozing van titaandioxyde-afvalzuur aan de Europese richtlijn (78/176/EEG) van 20 februari 1978 aanpaste. Derhalve dringt zich op korte termijn een Europese aanpak op. Schrijvers van de open brief vragen dat de raad van ministers op de eerstvolgende vergadering het probleem van de lozing van titaandioxyde-afvalzuur prioritair op de agenda zou plaatsen. Eveneens vragen zij dat op zeer korte termijn een geharmoniseerd programma zou uitgewerkt worden, waardoor alle titaandioxyde-afvalzuurlozingen zeer spoedig beëindigd worden.

Niet alleen Greenpeace zal hier zeer gelukkig mee zijn.

LG

inspraakmogelijkheden en op waarborgen voor grotere openbaarheid. Dit kan o.m. door de inspraakprocedure in het dekreet dwingend te bepalen en door de openbaarheid van het MER-rapport eveneens in het rapport vast te leggen.

De Bond Beter Leefmilieu drong tevens aan op de goedkeuring van beroepsmogelijkheid voor milieuverenigingen. Deze goedkeuring zal trouwens aansluiten bij het initiatief van de Vlaamse kamerfrakties die vorig jaar een wetsvoorstel indienden om milieuverenigingen vorderingsrecht toe te kennen.

Erg degelijke informatie over dit ontwerp-dekreet wordt samengevat, toegelicht en op de knelpunten bekomentarieerd in een katern van "Wijken of Wonen" nr. 12, uitgegeven door Biro, Hoogpoort 9-13, 9000 Gent (65,- + 22,- fr. portkosten op rek. 068-2014933-76, met vermelding van WOW 12).

LG

RUILVERKAVELING & INSPRAAK

Het hoeft geen betoog dat de ruilverkaveling tot allerlei ontredingen van het natuurlijk milieu kan leiden. De voornaamste hiervan zijn de veranderingen in de waterhuishouding, de verarming van de groenbedekking en de overdreven rooiingen van hagen en bomen. Vandaar de principiële bezwaren die de milieubeweging tegen de tot op heden doorgevoerde ruilverkaveling oppert.

Ongeacht deze ruilverkavelings'woede' biedt de wet de milieubewegingen een aantal mogelijkheden om ruilverkavelingen, waarvan zij liever zien dat zij er niet komen, in de ene of andere richting bij te sturen. Daarom dit artikel dat het verloop en de inspraakmogelijkheden, beschreven in de wet op de ruilverkavelingen, tracht toe te lichten (wet van 22 juni 1970, gewijzigd door de wet van 11 juli 1978 tot aanvulling van de wet van 22 juni 1970 met bijzondere bepalingen van het Vlaamse Gewest). De ruilverkavelingsprocedure is wel zodanig ingewikkeld dat deze bijdrage alles behalve volledig is. Deze tekst is dus enkel een praktische handleiding.

Een voorafgaande opmerking:

Het gaat hier om de meest voorkomende ruilverkavelingen, nl. de ruilverkavelingen uit kracht van wet en niet om deze waartoe wordt overgegaan in der minne (geregeld door de wet van 10 januari 1978 houdende bijzondere maatregelen inzake ruilverkaveling van land-eigendommen in der minne).

INSPRAAK... in concreto

In deze beperkte bijdrage worden een aantal inspraakmogelijkheden op een rijtje gezet. Een milieuvereniging kan er eigenlijk maar gebruik van maken voor zover zij op de hoogte is van de verschillende openbare onderzoeken tijdens de loop van de ruilverkaveling. Een openbaar onderzoek wordt aan de bevolking bekendgemaakt door aanplakking aan het gemeentehuis. Daarom is een regelmatig bezoek aan de uithangborden van het gemeentehuis een noodzaak. Dit geldt trouwens voor alle hinderdossiers, die verbonden zijn met een openbaar onderzoek.

Om met nog meer zekerheid op de hoogte

te zijn van deze verschillende inspraakmogelijkheden kan je, als milieuvereniging kleine stukjes landbouwgebied pachten of huren, want alle betrokken eigenaars, vruchtgebruikers (ook de erfpachter) en verpachters worden hiervan persoonlijk op de hoogte gesteld.

DE RUILVERKAVELING: wat ?

Overeenkomstig artikel 1 van de algemene bepaling van de wet van 1970 beoogt de ruilverkaveling van versnipperde en verspreid liggende gronden het vormen van aaneensluitende en regelmatige kavels die zo dicht mogelijk bij de bedrijfszetel zijn gelegen en een eigen uitweg hebben.

HET ONDERZOEK

De ruilverkaveling kan overwogen worden door tussenkomst van de minister ofwel ingevolge het verzoek van tenminste 20 eigenaars of gebruikers. Het feit dat tot een ruilverkaveling is besloten wordt per aangetekende brief aan de eigenaars en vruchtgebruikers bekendgemaakt. Dan wordt een coördinatiecommissie

aangeduid die tot taak heeft de minister (in de praktijk zijn gemachtigde) te adviseren i.v.m. de bij de ruilverkaveling te betrekken kavels. Deze kommissie bestaat grotendeels uit ambtenaren. Het kan interessant zijn om te weten wie in de kommissie zetelt en deze mensen te kontakteren.

Daarna volgt een eerste onderzoek. Er wordt een kavelplan en een lastenraming van de uit te voeren werken opgemaakt. Al deze documenten worden gedurende de dertig dagen ter inzage neergelegd in het gemeentehuis. De neerlegging wordt door aanplakking bekend gemaakt. (De eigenaars, vruchtgebruikers en gebruikers worden per aangetekende brief verwittigd.)

Het kollege van burgemeester en schepenen wordt belast met het opmaken van een proces-verbaal van dit eerste onderzoek; de bezwaren van de belanghebbenden worden in dit proces-verbaal vermeld. In dit stadium kunnen bezwaren worden ingediend in verband met de grenzen van het geheel en de uit te sluiten zones (bijvoorbeeld boomgaarden).

Tot dan is het dus theoretisch mogelijk om binnen het te verkavelen gebied een deel uit de te verkavelen zone te laten halen.

Bij nazicht van deze stukken kan de minister een aanvullend onderzoek vragen. Ook tijdens dit onderzoek kan elke belanghebbende zijn bezwaren indienen. De termijn ter inzage beloopt hier vijftien dagen.

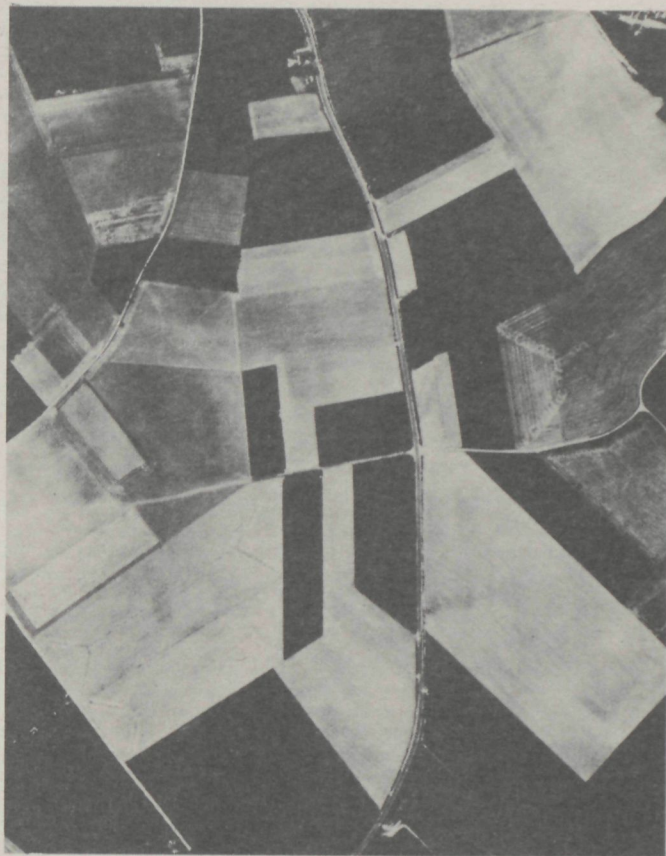
DE UITVOERING VAN DE VERKAVELING

Het ruilverkavelingskomitee en de kommissie van advies

Wanneer de koning beslist dat zal worden overgegaan tot de ruilverkaveling, richt hij het ruilverkavelingskomitee op dat belast wordt met de uitvoering van de ruilverkaveling. Het komitee wordt bijgestaan door een kommissie van advies, waarvan twee eigenaars of vruchtgebruikers en twee gebruikers die bij de ruilverkaveling betrokken zijn, deel uitmaken.

De klassifikatie van de gronden en bepaling van de inbreng

Het komitee gaat tot afpaling van de blok-grens over (dit is de grens van de kavels die bij de ruilverkaveling betrokken zijn). Eens dat de blok-grens vaststaat gaat het komitee over tot de herverkaveling. Na het advies van de kommissie te hebben gevraagd worden een kavelplan, dat de klassifikatie van de gronden op basis van kultuur- en bedrijfswaarde inhoudt, en lijsten met vermelding van de inbreng van iedere eigenaar, opgemaakt en gedurende dertig dagen ter inzage neergelegd op het gemeentehuis. Nadat het onderzoek is afgesloten onderzoekt het komitee de ingebrachte bezwaren en beslist hierover na het advies van de kommissie te hebben gevraagd. Indien er geen overeenkomst wordt bereikt, kan iedere belanghebbende beroep instellen bij de vrederechter teneinde de vaststelling van de waarden of van de oppervlakte van zijn kavels te betwisten.

Werken in ruilverkavelingsverband

Nadat het ruilverkavelingskomitee het plan van de ruilverkavelingswerken heeft opgesteld, zoals nieuwe en af te schaffen wegen, na het advies van een kommissie te hebben genomen, wordt door middel van een 'de commodo et incommodo' onderzoek het advies van de gemeenteraad en dat van de Bestendige Deputatie gevraagd.

De herverkaveling

Het definitief herverkavelingsplan wordt, nadat het door het ruilverkavelingskomitee is opgesteld, ook gedurende dertig dagen aan een openbaar onderzoek onderworpen. De ingebrachte bezwaren worden weer onderzocht door het ruilverkavelingskomitee dat hierover beslist. Ook in deze fase van de ruilverkaveling kan iedere belanghebbende zich tot de vrederechter wenden ten einde de oppervlakte van zijn nieuwe kavels en de berekening van de globale waarde te betwisten.

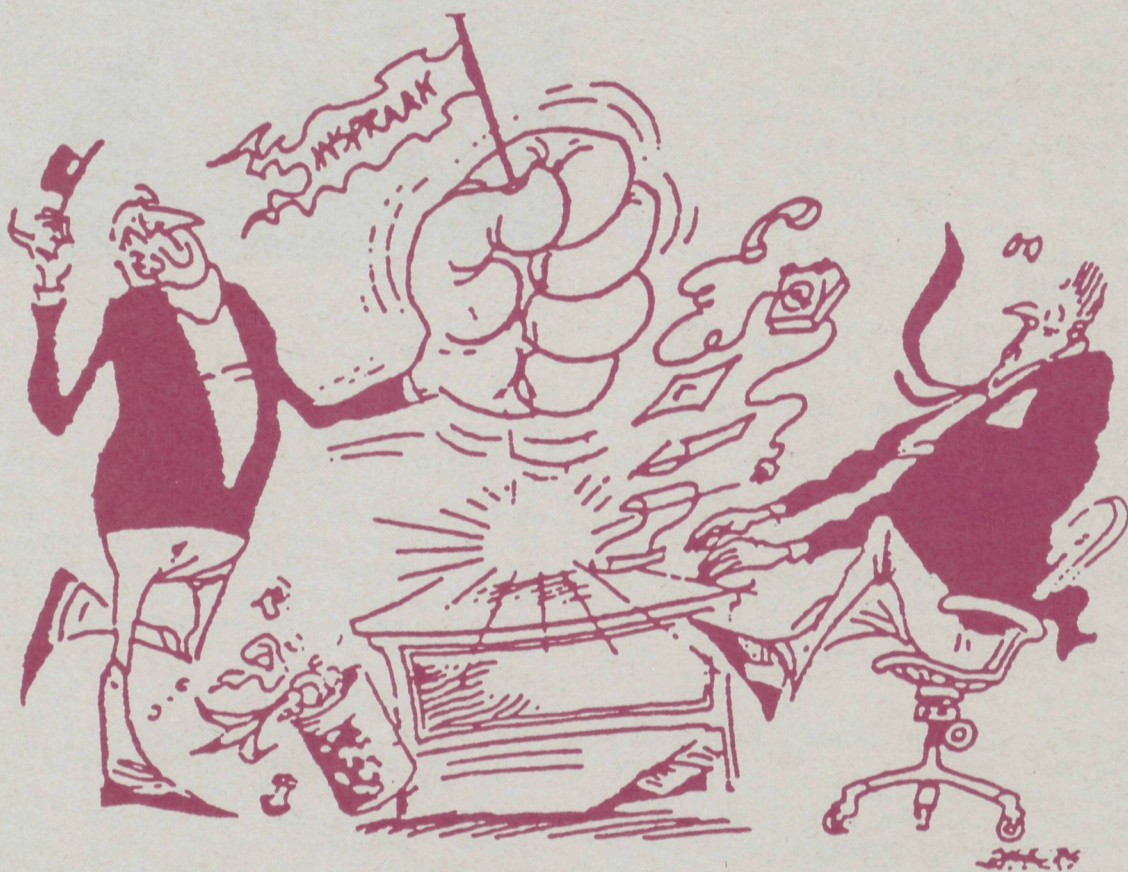
De zakelijke rechten

Ook de overgang van zakelijke rechten (zoals opstal, erfpacht, hypotheek,...) op de nieuwe kavels, lokt een openbaar onderzoek uit en een eventuele betwisting voor de vrederechter.

De bijdragen in de kosten

De ruilverkavelingskosten die ten laste vallen van de belanghebbende geven eveneens aanleiding tot een openbaar onderzoek.

Samengevat bestaat er een inspraakmogelijkheid bij het onderzoek, de klassifikatie van de gronden, de werken, de herverkaveling, de overdracht van zakelijke rechten en de bijdragen in de kosten. Een betwisting over de herverkaveling en de overgang van zakelijke rechten kan eveneens aan de vrederechter voorgelegd worden.

Wat men ook niet mag vergeten is dat de eigenaars en vruchtgebruikers in de advieskommissie worden vertegenwoordigd. Onrechtstreeks heeft deze commissie haar zegje in een aantal verrichtingen.

Maar van echt medezeggenschap is nergens sprake, de bezwaren en adviezen van de commissie zijn niet bindend. Anderzijds is de ruilverkaveling een zware en dure ingreep die dikwijls tegen de zin van de betrokkenen wordt doorgevoerd.

Een oplossing ligt enkel in het stimuleren van de ruilverkaveling in der minne of een ingreep van de wetgever.

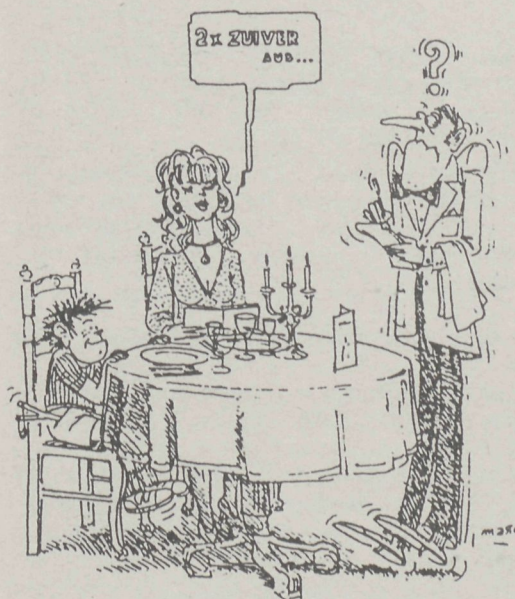
publicaties

Onze huiszwaluwen rekenen op uw hulp; 12 blz.; 1985; EEBV, Postbus 1187, NL-5602 BD Eindhoven, tel. 00/31/40/42 10 98; 2 gulden, postgiro 554 37 74.

Brochuurtje over bedreiging en bescherming van de huiszwaluw.

Vogelinventarisatie: achtergronden, richtlijnen en verslaglegging; 495 blz.; 1985; Pudoc-Wageningen, verspreiding: De Sikkels, Nijverheidsstraat 8, 2150 Malle, tel. 03/312 47 61; 1100 fr.

Handboek voor vogelinventarisatie waarin het hele probleemveld is samengevat in een hanteerbare vorm.

Genezend water; J.Y. Verheyen; 119 blz.; 1985; J.Y. Verheyen, Zwaluwweg 39, 2850 Keerbergen, tel. 015/23 44 25; 390+25 fr.

Neemt leiding-, put- en fleswater, zure regen, zuiver water, enz. onder de loep, en vertelt wat de bevoegde instanties al lang weten omtrent ons drinkwater.

Milieu-educatie: ideeën en praktijk; 13 blz.; 1982; Stichting voor Milieu-educatie, Oudegracht 42, NL-3511 AR Utrecht, tel. 00/31/33 33 57; 13 blz.; 5 gulden, giro 31 80 199.

Bundeling van artikelen waarin doel, werkwijze en projecten van de Stichting voor Milieu-educatie worden belicht.

Vogels, ecologie en ontwikkeling; 1985; Mondiaal Alternatief, Postbus 151, NL-2130 Hoofddorp, tel. 00/31/2503/32 305; 7,5 gulden.

Twee verslagen van de Stichting Mondiaal Alternatief: het Ortolaanverslag 1984 en het Agrecolverslag 1983/1984.

De biologische moestuin van maand tot maand; L.D. Hills; 160 blz.; 1984; Zomer & Keuning-Ede, verspreiding: Kluwer, Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne, tel. 03/324 78 90; 380fr. Beschrijft op een concrete manier en van maand tot maand het biologisch kweken van groenten en fruit; houdt ook rekening met diëten en allergieën.

Zure regen: zelf schade herkennen aan bomen; 48 blz.; 1985; WISE-Amsterdam, verspreiding: WISE-België, Breughelstraat 31-33, 2018 Antwerpen, tel. 03/218 65 92; 80+15 fr.

Handleiding om door middel van duidelijke illustraties zelf zure-regenschade aan bomen te herkennen.

Kringloopcentrum; Koen Goemans; 75 blz.; 1984; Evergreen, Van Boeckellaan 52, 2500 Lier, tel. 03/489 08 05; 100+20 fr., rek. nr. 001-1194404-22.

Dossier over de selectieve inzameling van materialen uit huisvuil.

Tuinieren; 139 blz.; 1980; Test-Aankoop, Hollandstraat 13, 1060 Brussel, tel. 02/537 42 65; 310 fr., rek. nr. 000-0042437-48;

Handleiding uit de reeks "Konsumentenwijzers" met raadgevingen en praktische en concrete details voor het biologisch kweken van groenten.

Wandelen door Vlaamse Ardennen en Heuveland; Julien Van Remoortere; 155 blz.; 1985; Lannoo, Kasteelstraat 97, 8880 Tielt, tel. 051/40 25 51; 398 fr.

Gids met de beschrijving van 30 wandelingen door het Heuveland en de Vlaamse Ardennen.

Bosaanleg (1), **Kweken van bosbomen** (2), **Arboreta** (3) en **Knotwilgen** (4); resp. 32, 32, 16 en 12 blz.; 1985; Vlaamse Bosbouwvereniging, verspreiding: AROL, Belliardstraat 14/18, 1040 Brussel, tel. 02/513 99 20; resp. 50, 50, 40 en 40 fr., rek. nr. 000-2001732-40 (met vermelding: Dienst BGN & gewenste brochures).

(1) is een brochure over de aanleg van een bos, met bijzonder aandacht voor de boomsoortenkeuze en de diverse plantwerkzaamheden. (2) geeft raadgevingen aan de liefhebber die op een stukje grond zelf bosbomen wil kweken. (3) bevat allerlei tips om zelf een arboretum aan te leggen; met uitgewerkte voorbeelden. (4) is een korte handleiding met informatie over het zelf aanplanten en onderhouden van knotwilgen.

Uiterwaarden... hou ze gaaf!; J. Swart; 32 blz.; 1985; Gelderse Milieufederatie, Jansbuitensingel 3, NL-6811 AA Arnhem, tel. 00/31/85/51 50 69; 7,5 gulden, giro 246 58 01.

Brochure over het ontstaan, de bedreigingen en het beheer van de in Nederland veel voorkomende uiterwaarden.

Over enkele zoetwatervissen in Vlaanderen; M. Verbeiren; 1985 (herdruk); AROL, Belliardstraat 14/18, 1040 Brussel, tel. 02/513 99 20; 50 fr., rek. nr. 000-2001732-40.

Geïllustreerde beschrijving van de voornaamste zoetwatervissen die in België voorkomen.

 Energie in overvloed; 90 blz.; 1984; Vereniging Milieudefensie, verspreiding: Infodok, Bogaardenstraat 79, 3000 Leuven, tel. 016/22 87 44; 210 fr.

Elf interviews met lokale (Nederlandse) energiegroepen waarbij onderwerpen als zelfbouw, woningisolatie, energiezuinig bouwen, decentrale elektriciteitsopwekking, enz. aan bod komen.

 Schone lucht zonder kernenergie; Frans de Bree & Dave van Ooyen; 46 blz.; 1984; Vereniging Milieudefensie, verspreiding: Infodok, Bogaardenstraat 79, 3000 Leuven, tel. 016/22 87 44; 160 fr.

Kritiek op het bestaande anti-verzursingsbeleid en de plannen voor de samenstelling van het produktiepark in het jaar 2000 in Nederland.

Milieubeleid via de portemonnee; 40 blz.; 1985; Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, NL-3511 KB Utrecht, tel. 00/31/30/33 13 28; 7,5 gulden, giro 253 70 78;

Bespreekt het gebruik van milieueffingen en andere financiële milieubeleidsinstrumenten als regulerende faktor en als bron van inkomsten.

Mondjesmaat; Corrie Schaffels; 43 blz.; 1983; Werkgroep Energiediskussie, Damrak 28-30, NL-1012 LJ Amsterdam, tel. 00/31/20/27 03 28; 5 gulden, giro 529 19 10.

Geeft informatie over het energieverbruik tijdens de produktie en de bereiding van voedsel, met aandacht voor landbouw, vervoer, voedselverwerkende industrie, verpakking en eetgewoonten.

 Gemeentelijk energiebeleid; 155 blz.; 1984

Vereniging Milieudefensie, verspreiding: Infodok, Bogaardenstraat 79, 3000 Leuven, tel. 016/22 87 44; 360 fr.

Beschrijft de bestuurlijke problemen waarmee gemeenten en de energiebeweging gekonfronteerd worden, wanneer zij op kleinschalige en duurzame energie willen overgaan.

Dirk Serneels

Enkel de boeken met het recyclage-embleempje werden op kringlooppapier gedrukt.

De boeken waarbij geen rekeningnummer wordt vermeld, zijn normaal gezien in de gewone boekhandel verkrijgbaar. De goedkoopste manier om een boek in het buitenland te bestellen is via een postwissel of een postoverschrijving. Speciale formulieren hiervoor zijn in elk postkantoor verkrijgbaar.

berichten

MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN : EEN ZORG

Naar aanleiding van de televisiereeks 'Monumenten en landschappen: één zorg', die momenteel op BRT TV-1 wordt uitgezonden, brengt het Bestuur voor Monumenten en Landschapszorg van de A.R.O.L. een extra exemplaar uit van het M&L-tijdschrift. Deze M&L-extra is bedoeld als begeleiding bij de reeks maar is zodanig opgesteld dat ook zonder de TV-uitzendingen het een uiterst boeiende voorstellingsbrochure blijft aangaande monumenten- en landschapszorg in Vlaanderen. Tevens stelt het Bestuur M&L videobanden ter beschikking. Verder heeft het Bestuur M&L een nieuwe brochure uitgegeven in het kader van haar 'Voorlichtingspakket': 'Het Bestuur voor Monumenten en Landschappen: een profiel'. Inlichtingen: A.R.O.L. Bestuur voor Monumenten en Landschappen, Afdeling pers & voorlichting, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel, tel. 02/513 99 20.

JV

KETTINGAKTIE TEGEN KERNREAKTIE

De Vereniging Milieudefensie voert in Nederland al meer dan 10 jaar strijd tegen kernenergie. De resultaten lieten niet op zich wachten: sedert 1972 werden in Nederland geen nieuwe kerncentrales gebouwd, en werd een alternatief uitgewerkt dat uitgaat van energiebesparing, duurzame energiebronnen en een zuinig aardgasbeleid.

Aangezien de Nederlandse regering haar plannen bekend maakte om nieuwe kerncentrales te bouwen, heeft de Vereniging Milieudefensie zich opnieuw in de strijd geworpen. Ze hoopt door middel van

een kettingbrief-actie de mensen opnieuw te betrekken bij de strijd tegen kernenergie, en het nodige geld in te zamelen om verder actie te kunnen voeren.

HL

GEMEENTE & VERKEERSVEILIGHEID

Verkeersveiligheid en -leefbaarheid zijn 2 problemen die onze aandacht blijven opeisen. Jaarlijks vallen zo'n 22 000 doden en gewonden op onze wegen. Duizelingwekkende cijfers, die tot nadenken stemmen. Het wordt hoog tijd dat er iets konkreets gebeurt, en wel in die zin dat men afstapt van de algemeen aanvaarde stelregel 'de mens aanpassen aan het verkeer'.

In de toekomst moet vooral werk gemaakt worden van een scheiding van het langzame en snelle verkeer, en dient het verkeerswennet vastgelegd te worden op verschillende niveaus ten overstaan van het verblijfsgebied. Deze verblijfsgebieden moeten zo ingericht worden dat het verkeer dat er niet thuishoort er ook niet kan komen, en dat voor het toegelaten verkeer de snelheid beperkt wordt tot maximum 30 km per uur. Het initiatief moet ook komen van de gemeenten, aangezien zij het overgrote deel van het wennet beheren, aldus verkeersdeskundige R. Poté.

HL

KATTEPIS ? GESTOOFDE AARDAPPELEN ? ROTTE KOLEN ? RANZIGE KOKOS?

1 mei jl. startte de werkgroep Lucht van Benegora-Leefmilieu het projekt Buxus, dat een registratie beoogt van de stankhinder in het gebied rondom de Antwerpse haven en in de zuidwest-hoek van Noord-Brabant.

Een twintigtal vrijwilligers

worden met de opdracht belast om geurhinder te preciseren, door een keuze te maken uit een aantal omschreven geuren. Alle waarnemingen worden bijgehouden in speciaal daartoe bestemde tabellen. Benegora hoopt met dit projekt (de looptijd bedraagt één jaar) meer inzicht te verkrijgen omtrent de mogelijke bron en aard van de overlast.

HL

WERKKAMPEN IN NATUURBEHEER

Natuureservaten vereisen ingrijpende beheerswerken om de verscheidenheid aan planten en dieren te verzekeren. Deze werken komen neer op het uitoefenen van oude manuele landbouwtechnieken zoals maaien, kappen, hooien, plaggen enz. Dit beheer wordt meestal uitgevoerd door vrijwilligers, DAC-ers of gewetensbezwaarden. Het beheersseizoen is echter op til en een aantal extra-handen zijn nooit te veel. Daarom richt de Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w. in enkele van haar reservaten werkkampen in. Deze houden een week met natuurbeheer, dia-avonden, ekskursies e.d. in. De kampen gaan door van 8 tot 15 augustus in Virelles en van 16 tot 23 september in de Doode Bemde. Informatie: BNVR-sekretariaat, Vautierstraat 29, 1040 Brussel, tel.: 02/648 37 46.

JV

WEGBERMBESLUIT NIET OVERAL NAGELEEFD !

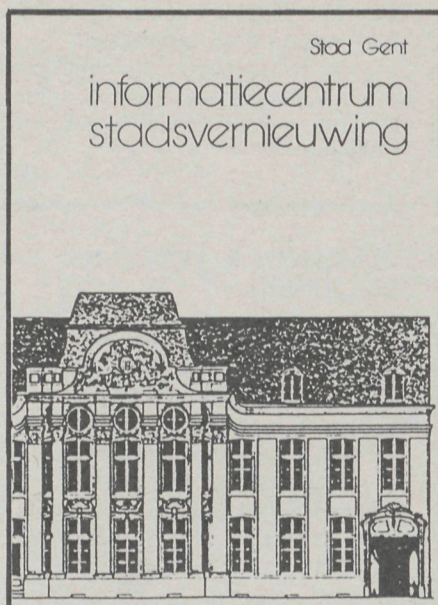
Het wegbermbesluit van de Vlaamse exekutieve is sinds 1 januari in voege. Het bepaalt o.m. dat de bermen vanaf 15 juni moeten gemaaid worden, het maaisel afgevoerd moet worden, en verbiedt tevens het gebruik van sproei-stoffen. De Belgische Natuur- en Vogelreservaten heeft echter al verschillende klachten m.b.t. wanbeheer ontvangen. Zo zou op sommige plaatsen reeds voor 15 juni gemaaid én biociden gebruikt zijn. B.N.V.R. dringt bij de verschillende overheden belast met het wegbermbeheer aan op een beheer in overeenstemming met het besluit van 27/06/1984.

JV

DOE-HET-ZELF STRAAT- MEUBILAIR

In 1984 organiseerde de pressiegroep 'Stop de Kindermoord' Amsterdam een wedstrijd om het bedenken van het origineelste ontwerp van straatmeubilair. Straatmeubilair omvat meer dan kafeeterrasjes of bloembakken. Vooral sinds de opkomst van woonerven wordt er meer en meer aandacht aan geschonken. Er is echter een tendens om af te stappen van die aftandse bloembakken, lantaarnpalen, bushokjes e.d.m. Vandaar deze wedstrijd. De prijzen gingen naar 'Kubus' (een vorm van systeembouw waarmee speelobjecten, bushokjes, zandbakken e.d. kunnen gebouwd worden) en 'Appel' (een combinatie van een tafel en een klimrek). De ontwerpen zijn makkelijk in elkaar te knutselen door elke doe-het-zelver. Een map met de werkbeschrijvingen is te verkrijgen bij Pressiegroep Stop de Kindermoord, Keizergracht 116, NL-1015 CW Amsterdam door overmaking van 7 gulden op postgiro 302 88 36.

JV

INFORMATIECENTRUM STADS- KERNVERNIEUWING TE GENT

Een 3-tal jaar terug werd in Gent het Informatiecentrum Stadsvernieuwing opgericht. Samen met het Leuvense Informatiecentrum voor Structuurplanning en Ruimtelijke Ordening is dit het enige permanente informatiecentrum in Vlaanderen. De voornaamste taak bestond er tot nog toe in de bevolking te sensibiliseren via een uitgebreid vormingsaanbod, tentoonstellingen enz... Om nog beter tegemoet te komen aan zijn informatieopdracht werd thans de grootste ruimte van het centrum ingericht als aktualiteitenkamer. Daar worden voortaan de belangrijkste recente collegebeslissingen op het vlak van stadsontwikkeling gevisualiseerd. Ook beleidsopties en plannen van andere overheden worden er te kijk gehangen. In de toekomst wil deze aktualiteitenkamer een forum worden waar een wederzijdse informatiedoorstroming kan ontstaan tussen overheid en bevolking, en waar bevolkingsgroepen hun ideeën kunnen toetsen aan de mening van de andere inwoners van Gent.

HL

NAAR EEN LEEFBARE BIO- LOGISCHE LANDBOUW

Het Jaar van het Dorp in 1978 maakte duidelijk dat het nodig was om de lokale aktiegroepen en dorpsraden verder te ondersteunen en deskundig te begeleiden in hun werking aan de basis. De organisatie Plattelandsontwikkeling poogt nu reeds 7 jaar om in te gaan op de vragen van bewonersgroepen, in overleg met alle overheidsniveaus, om antwoorden te vinden op actuele knelpunten. Zo opende ze recentelijk nieuwe perspectieven rond de kleinschalige en biologische land- en tuinbouw. Centraal hierbij staat de leefbaarheid en de economische haalbaarheid. De organisatie reikt ideeën en organisatievormen aan en laat de mensen in een democratisch proces autonoom beslissen in vernieuwde basiswerkingen. Vorig jaar werd Plattelandsontwikkeling door een internationale jury geselecteerd om de basiswerkingen op het platteland in Vlaanderen te vertegenwoordigen op de International Exposition for Rural Development in India.

JV

UITBREIDING CHEMISCH BEDRIJF TE RUMST

In de Rupelstreek dreigt een zoveelste milieuschandaal. N.V. De Ceuster, een chemisch grondontsmettingsbedrijf dat gevestigd is te Duffel, wenst een nieuw bedrijf te openen te Rumst, in de nabijheid van een woonzone. In het bedrijf zouden tal van chemische stoffen worden gebruikt of opgeslagen die een ernstig gevaar vormen voor de volksgezondheid. De omliggende woningen komen dus in een gevaarzone te liggen, wat een financiële ontwaarding tot gevolg heeft. Ook verkeersdrukte en -hinder zullen onvermijdelijk het gevolg zijn. Het 'buurtkomitee Nieuwstraat' dat n.a.v. de gebeurtenissen in allerijl werd opgericht, rekent op het gezond verstand van het Rumstse gemeentebestuur, dat advies moet uitbrengen bij de Bestendige

Deputatie. Met recente en soms dodelijke gasongevallen voor ogen in binnen- en buitenland zou het alleen al moreel onverantwoord zijn dergelijk bedrijf in een bewoonde omgeving te dulden.

HL

WATERBEHEERSING IN HET STROOMGEBIED VAN DE DOMMEL

Onlangs ging, onder coördinatie van de Vereniging voor Streekontwikkeling Noord-Limburg, het BTK-project 'Waterbeheersing in het stroomgebied van de Dommel' van start. De Dommel is door vroegere ingrepen een diep ingesneden rechtlijnige waterloop met hoge stroomsnelheid geworden. De te hoge stroomsnelheid veroorzaakt een aanhoudende erosie, terwijl de aansluiting van meerdere rioleringsnetten en de betere afwatering van landbouwgronden geregeld voor een plaatselijke wateroverlast zorgen.

Om aan deze problemen een oplossing te bieden werd door de Landelijke Waterdienst een studieopdracht uitgegeven die o.a. voorziet in de plaatsing van stuwen en kunstmatige wachtbekkens. Deze voorontwerpen bieden echter weinig perspectieven vanuit ekologisch en landschappelijk oogpunt. De taak van het BTK-team zal er dan ook in bestaan om goedkopere en ekologisch meer aanvaardbare voorstellen te formuleren, zoals het terug laten meanderen, terug in gebruik nemen van natuurlijke overstromingsgebieden en waterzuivering door middel van rietvelden (Op dit moment zijn slechts 2 waterzuiveringsstations in het stroomgebied van de Dommel in werking).

HL

INKORTING KLEINE STADSRING TE GENT

Bij het ministerie van openbare werken bestaan plannen om de huidige Kleine Ring rond de stad Gent in te korten. In deze optiek zou volgens het ministerie een viervaksaan moeten aangelegd worden. Er wordt echter al enkele

jaren gewerkt aan de uitbouw van de Grote Ring rond Gent, die de Kleine Ring in de toekomst zal ontlasten van het drukke verkeer.

Federatie Milieubescherming gewest Gent pleit voor de aanleg van slechts 2 rijstroken, en het aanplanten van bomenrijen op de toekomstige herziene Kleine Ring. Deze bomenring kan dan zowel een esthetische als functionele (afscheidings voetgangers-fietsers/autoverkeer) rol vervullen.

HL

NATUURGEBIED SMEETSHOF

In augustus 1978 nam Werkgroep Isis het dossier Smeetshof van Wielewaal Bree over. Smeetshof is volgens het gewestplan een natuurgebied dat echter sinds 1974 in handen is van de firma Machiels te Diepenbeek. Zonder enige vergunning werd er massaal ontbost. Isis stapte naar de rechtbank maar de traagheid van onze juridische molen had alleen maar meer schendingen van het gebied tot gevolg. Firma Machiels werd in kortgeding gedagvaard en moest de werken stilleggen. Op 4 augustus 1981 werd de zaak voor onbepaalde tijd uitgesteld. In 1983 raakte het dossier uit de impasse en kon Isis i.s.m. de gemeente Bocholt, A.R.O.L. en firma Machiels beginnen aan de herinrichting van het gebied conform de ekologische normen en het gewestplan. Op 26 februari van dit jaar werden de definitieve herstelplannen goedgekeurd. Tot 15 april werden nieuwe aanplantingen aangelegd en het geheel zal een hogere ekologische waarde hebben dan voorheen. Juridisch is de zaak echter nog steeds hangende en in handen van de rechtbank.

JV

NATUURBEHOUD IN DE IJZERVALLEI

De IJzervallei zal voor eeuwig gegrift blijven in de herinnering van onze oudstrijders en in de annalen van onze vaderlandse geschiedenis. Tijdens WO I werd immers deze vallei onder water gezet om de Duitse strijdkrachten tot staan te brengen. Wat velen echter niet weten, is dat elke winter de IJzer buiten haar oevers treedt en aldus de vallei blank zet. Dit brengt een bijzondere natuurrijkdom met zich mee. Dit unieke ecosysteem wordt echter bedreigd: door waterverontreiniging, de bouw van waterspaarbekkens in de buurt, en de dreigende ontwatering.

HET EKOMUSEUM EN ARCHIEF VAN DE BOOMSE BAKSTEEN

Sinds meer dan 5 jaar ijvert EMABB voor het behoud van het industrieel archeologisch erfgoed in de Rupelstreek. Het gebruik van de site 'Frateur' in de wijk Noeveren te Boom als openluchtmuseum staat hierbij centraal. De activiteiten van het museum zijn tweërlei. Enerzijds beoogt het museum de bescherming en het behoud van het unieke karakter van deze streek. Daarrond worden projecten i.v.m. de ambachtelijke produktie van baksteen verwezenlijkt. Anderzijds werkt het museum aan de uitbouw van een toeristisch ontspanningscentrum in de Rupelse regio. Hierbij mikt men vooral op pedagogische en socio-kulturele animaties.

Een geleid groepsbezoek in het openluchtmuseum is alle dagen mogelijk na telefonische afspraak. Tel. 03/888 56 40 van Buurtopbouwwerk Hellegat (tijdens de kantooruren). Vanaf 1 juli 1985 zal EMABB eveneens individueel bezoek kunnen opvangen.

JV

NATUURRESERVAAT DE STEENBEEMDEN

16 mei jongstleden werd het Wielewaalreservaat 'De Steenbeemden' (gelegen in de Kleine Nete-vallei) officieel ingehuldigd. Het gebied - dat een hoge ekologische waarde bezit - heeft een totale oppervlakte van ongeveer 10 hectare.

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een beheersplan dat de Wielewalers in staat moet stellen om de diversiteit in de Steenbeemden nog te vergroten.

HL

MILIEU & FILM

In Dortmund werd van 12 tot 17 april 1985 het derde Europees Tweejaarlijks Filmfestival m.b.t. milieu gehouden. 290 films waren ingeschreven, 85 werden geselecteerd, waarvan 49 in competitie. In het geheel waren 13 Europese landen vertegenwoordigd. Na afloop maakte de jury het volgende palmares bekend:

- Grote Prijs van de Biennale: Windscale, the nuclear laundry (Yorkshire TV). Handelt over het hoge stralingsgevaar en het alarmerende peil van kankergevallen in de buurt van de nucleaire afvalverwerkingsfabriek te Windscale, Groot-Brittannië.

- 2de prijs: 'Schwarzwald Ade' (ZDF-TV).

Film over de bossterfte in Duitsland met als voorbeeld Freudstadt in het Zwarte Woud.

- Prijs van de beste milieu-educatieve film: 'What goes up must come down' (Central Independent TV). Het 'boomerangeffekt' van de luchtverontreiniging.

- Speciale prijs van de jury

en prijs van het Europees parlement: 'Der Untergang der AG-Weser'. De film volgt de aktie van de arbeiders van de scheepswerf AG-Weser te Bremen om het behoud van hun jobs.

JV

VIETNAM 10 JAAR LATER

Viëtnam staat oog in oog met een van de grootste katastrofen sinds het einde van de oorlog aldaar, 10 jaar terug. 30 jaren van oorlog hebben voor de verwoesting van het Viëtnamese milieu gezorgd: het ontbladeren van de wouden door het giftige 'agent orange', het vernietigen van landbouwproduktiesystemen, het verwoesten van de natuurlijke bronnen zijn maar enkele krasse voorbeelden. De Viëtnamese regering is echter van plan deze zomer een nationale konservatiestrategie (een plan op lange termijn voor het helen van de in de oorlog opgelopen milieuwonden) op touw te zetten. Dit voornemen komt niets te laat want het Viëtnamese volk en milieu hebben zodanig geleden onder de vernietigingsdrang van deze oorlogen dat hiervoor al gauw een nieuw woord werd uitgevonden: ekocide.

JV

ADVERTENTIE

BOVENSTE BESTE BUTTONS & BADGES

Sportmanifestaties

- kongressen
- reklame
- slogans
- politiek

Europalaan 35 - 9800 Deinze - Tel. (091) 86.33.05

kalender

Uitgebreide keuze aan jongerenkampen in binnen- en buitenland vind je bij:

- * ATB-De Natuurvrienden, Provinciestraat 53, 2018 Antwerpen, 03/236 18 62.
- * Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming, Kortrijksepoortstraat 140, 9000 Gent, 091/23 47 81.
- * VJN Natuur 2000, Bervoetstraat 33, 2000 Antwerpen, 03/231 26 04.
- * Pandaklub, Waterlooosteenweg 608, 1060 Brussel, 02/347 47 70.

22 tot en met 26 juli: Vierdaagse met de fiets in het Brugse, inschrijven: De Volkshogeschool, Baliestraat 58, 8000 Brugge; 800 fr.

28 juli: Wandelzoektocht Koekelare, vertrek tussen 13.30u. en 14.30u. aan het sportcentrum van Koekelare; inlichtingen en kaarten: Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel, 02/511 18 40; gratis.

12 tot 21 augustus: Edukatief milieukamp in de omgeving van Schilde; Elcker-ik Gent, Hoogstraat 9, 9000 Gent, 091/23 50 34; 2000 à 2500 fr.

26 tot 29 augustus: Milieu als werkgever, een rondrit langs milieuvriendelijke bedrijven en projecten in Nederland; organisatie: Elcker-ik, Breughelstraat 31, 2018 Antwerpen; prijs 2500 fr., vermindering mogelijk.

25 augustus: wandelzoektocht Millen-Riemst, vertrek tussen 13.30u. en 14.30 u. aan de oude waterburcht van Millen; inl. en kaarten: Koning Boudewijnstichting, zie hoger.

6,7 en 8 september: Milieuproblematiek, noodzaak tot grensoverschrijdende activiteiten in Aardenburg; inl.: VLIED, Kortrijksesteenweg 861, 9000 Gent.

vanaf 18 september, 13 woensdagen: Basisopleiding tot milieukonsulent, Steenokkerzeel; inl.: VLIED, zie hoger.

NATIONALE NATUURBESCHERMINGS-DAG IN DE ZWIN-STREEK OP ZONDAG 22 SEPTEMBER 1985

Thema: behoud van kustduinen en polders

Voormiddag: op vijf verschillende plaatsen worden activiteiten georganiseerd en wachten natuurgidsen en leden van milieugroepen de deelnemers op in Damme, Nieuwpoort, Retrenachement, Zuienkerke, Knokke.

Namiddag: keuzeprogramma in Knokke: 5 verschillende natuurwandelingen en activiteiten in Scharpoord.

Gedetailleerde programmaproject op aanvraag bij Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25 te 1040 Brussel.

24 september: Vlaams kongres Verkeersveiligheid en Verkeersleefbaarheid in de Limburghal te Genk; inl.: VTB-VAB, St. Jacobsmarkt 45, 2000 Antwerpen; prijs 1000 fr.

5 tot 13 oktober: Milieuweek ter gelegenheid van het eerste lustrum van de Milieudienst van Beveren, met tentoonstellingen, film- en diavoorstellingen, debatavond, tekenwedstrijd en milieukwis, natuurwandelingen; inl.: Milieudienst, Stationsstraat 2, 2750 Beveren, 03/775 28 68. LG

ILLUSTRATIES

KAFT, BLZ. 10: GREET MUYLAERT; BLZ. 3: STAD VOOR DE MENS; BLZ. 4: A. COLLET; BLZ. 13: ARCHIEF MILIEURAMA; BLZ. 19: NATIONAL TRUST FOR SCOTLAND; BLZ. 25: EEN GIFGOLF OVER DE DERDE WERELD (R. GERRITS); BLZ. 26: EEN KWESTIE VAN SMAAK (UITGEVERIJ KOSMOS EN VARA); BLZ. 31: NATIONALE LANDMAATSCHAPPIJ; BLZ. 32: ARCHIEF MILIEURAMA; BLZ. 33: GEZOND WATER (VERHEYEN); BLZ. 34: MONDJESMAAT (WERKGROEP ENERGIEDISKUSSIE); BLZ. 36: INFORMATIECENTRUM STADSVERNIEUWING (STAD GENT);

MILIEURAMA IS HET
MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE :

Aarlenstraat 25 te 1040
BRUSSEL. Tel. 02/230.94.10

JAARABONNEMENT :

300 fr. te storten op rek.
nr. 427-9082201-48 van de
Bond Beter Leefmilieu v.z.w.
Steunabonnement : 500 fr.
Buitenland : 350 fr.

Los nummer : 40 fr.

HOOFDREDAKTEUR EN VERANTWOORDELIJKE UITGEVER :

Dirk Serneels a.i.

MEDEWERKERS :

Lieve Grauls
Ann Kenis
Herman Lootens
Cathy Matton
Greet Muylaert
Dirk Serneels
Moniek Tas
Jean-Luc Van den Eede
Dirk van Melkebeke

LAY-OUT :

Monica van Reijen

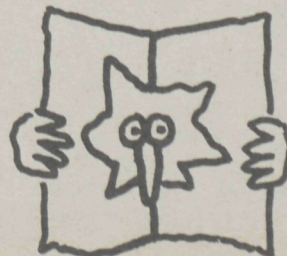
TIKWERK :

Moniek Tas

COPYRIGHT :

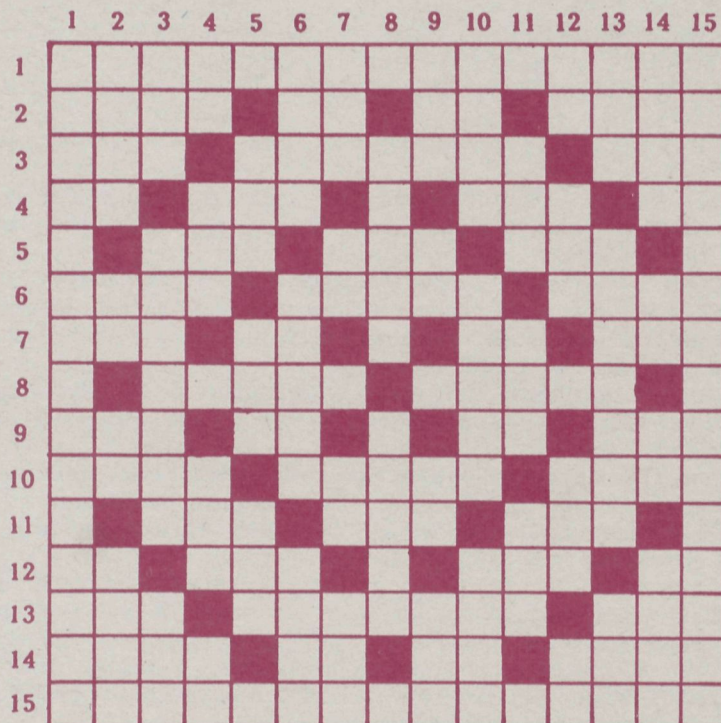
Overname van artikels wordt
aanbevolen, mits schriftelijke
toelating en bronvermelding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT.

puzzelen

De oplossingen dienen ons ten laatste op 6 september te bereiken: Milieurama Kruiswoordraadsel, Aarlenstraat 25, 1040 BRUSSEL.

HORIZONTAAL

1. Pollutie; 2. Hollandse kaasstad - ajuin - ut - groot roofdier; 3. Deel van een fiets - Seveso-gif - voor; 4. Gram - dun - persbureau - ijzer; 5. Centrum voor Natuurbeschermingseducatie - honderd gram - huisdier; 6. Spaanse rivier - ooievaar - snoep; 7. Open strook in een bos - militaire politie - wereldkampioen - zeegodin; 8. Kerncentrale aan de Maas - dekadent wapen; 9. Aziatisch rund - Westvlaamse gemeente - godsdienst - een beetje; 10. Rupelgemeente - deel van de straat - met een lage pH; 11. Braziliaanse stad - hevig - mannetjesvis; 12. Eerwaarde heer - polychloorbifenyyl - papegaai - nikkel; 13. Hoeveelheid - afvalprodukt van kolencentrales - Oosteuropiaan; 14. Twaalf maand - Nederlandse TV-zuil - loofboom - zijrivier van de Dijle; 15. Plantenetende keversoort.

VERTIKAAL

1. Blauw bloempje; 2. Duitse rivier - bromium - luiaard - roofvis; 3. Mannetjesschaap - bladerdeeggebak - vernis; 4. Rond - jongensnaam - deel van de mond - zonnegod; 5. Naaldboom - ondergrondse insekteneter - Overlegcentrum voor de Vrede; 6. Ruiker - openbaar vervoer - paard; 7. Spaanse rivier - deel van de bijbel - taxus - geladen atoom; 8. Edelgas - Brusselse NATO-gemeente; 9. Oegandese diktator - senior - aluminium - scheepstouw; 10. Slaapziekte - zuivelprodukt - deel van een boomstam; 11. Bouwland - Amerikaanse racisten - kiel; 12. Grootwarenhuisketen - amfibie - dierentuin - gij; 13. Olm - radioactieve waterstof - Bulgaarse munt; 14. Bladader - negatief voorvoegsel - Europium - Lierse rivier; 15. Snipachtige vogel.

Dirk Serneels

Oplossing van het mei-nummer: 1. Radioactiviteit; 2. Eikelmuis; 3. Uranium; 4. Zwerfkat; 5. Eglantier; 6. Negenvoeter; 7. Plastiek; 8. Autoweg; 9. Nitraat; 10. Dagvlinder; 11. Aardverschuiving; 12. Natrium; 13. Egelskop; 14. Uilegat; 15. Schoorsteen; 16. Haver; 17. Orchidee; 18. Ortolaan; 19. Rupelstreek; 20. Nektar. De 5 met uitroeiing bedreigde diersoorten zijn: reuzenpanda, neushoorn, olifant, walvis, gorilla.

Uit de juiste oplossingen werd Jef Hoornaert uit Westouter als winnaar geloot. Hij zal eerstdaags een boekenpakket ontvangen.

BOEKENPAKKET TE WINNEN